

IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

Felelős szerkesztő: Barna Jónás.

Megjelen minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. izr. tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Győri Adolf egyesületi pénztárhoz VI., Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

TARTALOM: Halász Nátán 50 éves jubileuma. Irta: Pfeiffer Ignác. — Magyar olvasókönyv. Irta: Hoffmann Mór. — Az időszámításról és a naptárról. Irta: Léderer Ábrahám. — Tárca: Deutsch Samu. Irta: Barna Jónás. — Egyesületi élet. — Tanügyi mozgalmak. Nekrológ. — Könyvismertetés. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Halász Nátán 50 éves jubileuma.

Ha igaz, hogy a tanítói munkálkodás fárasztó műhelyében a kötelesség hű teljesítése a köztudatban már érdem számba megy, úgy a zsidó tanítónak kifejtett működése annyival inkább tiszteletre méltó. Minő elismeréssel kell azonban adóznunk oly férfinak, ki nemcsak a köznapi értelemben vett kötelességnek felelt meg, hanem a zsidó felekezeti tanügy terén a középszerűség korlátain jóval felül emelkedve, nemes idealizmust ojtott munkájába.

A zsidó tanító-világ ezen egyik kiemelkedő alakja: *Halász Nátán*, a pesti izr. hitközség elemi és polgári leányiskolájának érdemdús igazgatója.

Eszményképet alkotott magának a hazafias érzületű, igaz vallásosság által kitűnő, művelt kedélyű zsidónőkről, kik támaszai és nevelői legyenek a jövő zsidóságnak. Ifju hévvel, nemes lelkesedéssel és ideális rajongással igyekezett hatáskörében ezen magasztos eszméjét megvalósítani. Teszi ezt 50 év óta szóval, tettel és tollal.

Ily hosszú időnek ezen határmegyén köréje csoportosul barátainak, tisztelőinek, majd két emberöltőn át felnevelt tanítványainak nagy serege, előbbiek, hogy az elismerés pálmáját nyujtsák az ünnepeletnek, utóbbiak, hogy hálatelt szívvvel köszöntsék a mestert.

Mert mestere ő az oktató szónak, ki nemcsak kiváló tudásával érteti meg tanítványaival a magyarázandó fogalmat, hanem a szeretet lebilincselő érzését plántálja át a gyermek szívébe, hol az fogékony talajra talál.

Tisztelettel környezik Halász Nátánt pályatársai is, kik benne a régi magyar-zsidó tanítók, sajnos, erősen ritkuló sorainak egyik oszlopos tagját látják, ki nemcsak lankadatlan szorgalommal buzgólkodott az önmivelődésének tökéletesítésében, hanem kiváló héber tudásával széles körökben szerzett tiszteletet a magyar-zsidó tanítóságnak.

E kiválóságáról élénken tanuskodnak mindazon hit- és erkölcstani kézikönyvek, melyek országszerte közkedveltségnek és kelendőségnek örvendenek, nemkülönben a magyar tankönyvirodalomban elért sikerei.

Félszázados munkálkodásában két eszme lebegett szemei előtt : vallásos zsidó érzést önteni az ifjúságba, hogy lelkesedni tudjon a hitért, annak emberbaráti intézményeiért, szertartásaiért, hagyományaiért. Hogy minél biztosabb sikert érjen el e tekintetben, hithűség dolgában maga jár elül a legjobb példával. Vallásossága közismeretű, elannyira, hogy még azon tábor is elismeréssel adózik iránta, és szívesen bizza rá gyermekeinek még vallásos nevelését is, mely különben idegenkedéssel tekinti a pesti izr. hitközség intézményeit.

Hazafias, nemzeti érzésű ifjúságot nevelni volt másik vezéreszméje. Tette ezt már pályája kezdetén, még azon szomorú korszakban is, midőn ezen a téren nem lehetett babérokat aratni, sőt nem ritkán összeütközésbe kerülhetett a magyarság terjedését meggátló felsőbb hatósággal.

Hűséggel és anyagi áldozatok árán szolgálta felekezetét és nemzetét tollával is. A zsidó ifjúság számára írt olvasmányai gyűjteményét képezik azon kimagasló zsidó alakok életrajzainak, melyekkel hatni és lelkesíteni akart.

Felekezeti tárgyú cikkei és értekezései mindmegannyi tanuságai a nemes törekvésnek, hogy hittestvérei között különösen a kongresszus idejében dúló ádáz harcok közepette oly érintkezési pontokra mutasson, melyek alapján a felekezet minden fia közös érdekekben egyesüljön.

Tiszteletet érdemel mint egyesületünk veterán tagja is, mert ott volt az országos izr. tanítóegyesület megalakulásánál és egyike volt azoknak, kik lelkes szavakkal tömörülésre szólították az ország zsidó tanítóit, hogy anyagi és erkölcsi támogatásuk céljából központot teremtsenek.

Félszázados munkássága meg nem törte őt, ereje meg nem fogyatkozott, buzgalommal teljesíti most is hivatását.

Midőn a december 23-án a pesti izr. hitközségi diszteremben megtartott fényes jubileumi ünnepségen összesereglett üdvözlők sokaságához örömmel csatlakozunk, igaz szívvvel kívánjuk, hogy ajándékozza meg az Égek Ura hosszú élettel, hogy még soká-soká sütkérezhessék elért sikereiben és szolgálhassa felekezeti tanügyünket a magyar-zsidó tanítóóság dicsőségére.

* * *

Halász (Fischer) Nátán született 1834. márczius 3-án, Apostagon. Az elemi iskolát ugyanott végezte. Szülei nagy családdal voltak megáldva és mint ipart űző emberek csak nagyon szűk körülmények között élhettek. Azért zsenge korában már szinte tanított, hogy ily módon szüleinek némileg megkönnyítse neveltetését; szorgalmasan látogatta 16-ik életéveig az apostagi és paksi rabbik iskoláit, hol ernyedetlen szorgalmával kivált társai közül. Ez idő alatt a világi tantárgyakkal is buzgón foglalkozott, az ottani tanítók segítségét véve igénybe, kik mellett később a tanításban segédkezett is. 1850-ben a tót-györki izr. hitközség megválasztja tanítójának, hol 3 évig működött, míg 1853-ban Duna Vecsére kerül az ottani izr. nemzeti iskolához.

Ezen idő alatt szorgalmasan készül a tanképességi vizsgálatra, mit 1855-ben sikerrel le is tesz a székesfehérvári minta-főiskola bizottsága előtt. 1856-ban megválasztják a kajászó-szt.-péteri izr. népiskolához főtanítónak, hol egy évvel később az ottani rabbi, bold. Seligman Márk érdemesnek találja, hogy vejévé fogadja. Kedélyműveltségéről nevezetes, derék hitvese: Seligmann Regina oldalán azóta a legboldogabb családi életet éli.

1858-ban már Lovasberényben találjuk mint az ottani, 1845. óta nyilvános főelemi tanodának igazgató tanítóját és ugyanezen évben már leteszi a főtanítói tanképesítő vizsgálatot a pesti kir. kath. képezdében.

Halász mind nagyobb működési kört keres, sikerrel pályázik a győri izr. hitk. főelemi fiu- és leányiskola igazgatói állására, hol működésében már a nemzeti irány határozott képviselőjeként tűnik ki. Kartársai és előljáróságának ellenzése daczára már magyar nyelvű értesítőt ad ki. Irodalmi munkásságot fejt ki és ezzel is oly jó hírnévre tesz szert, hogy a pápai, majd a pécsi izr. hitközség hívja meg előkelő iskolájához. Ő azonban az akkori tankerületi főigazgató: Kádas Rudolf ösztönzésére 1863-ban Sátoralj-Ujhelybe megy az ottani izr. minta főtanodához.

Daczára annak, hogy az ottani izr. hitközségtől teljesen független állást tölt be, annyira alkalmazkodik a helyi viszonyokhoz, vallásos viselkedése annyira megnyeri a hitközség tagjait, hogy midőn a debreczeni hitközség fényes ajánlattal jobb állást kínál neki, hogy maradásra bírják, mellékjövedelemről gondoskodnak, amennyiben egy bővített héber tanfolyam vezetésével bizzák meg, Löw Jeremiás főrabbi pedig a „morenu“ czimmal tünteti ki.

Itt indítja meg 1865-ben az „Israelita magyar néptanító“-t és a „Jüdischer Schulbote“ czimű szaklapokat, melyek az ő szerkesztésében és kiadásában jelentek meg 1869-ig.

Szorgalmasan ír az alkotmányos aera kezdetén a „Zempléni Híradó“-ba és 1865—1866-ig ő volt a szerkesztője ezen politikai heti lapnak, mely minőségében állandó érintkezésben áll a megye előkelőségeivel és társadalmi kitűnőségeivel. Concha Győző, Erdélyi, Barkóczy, Árvay tanfelügyelő, sőt gróf Andrassy Gyula is sűrűn keresik fel lapját cikkeikkel. Neve mind ismertebbé lön, úgy, hogy a solti kerület az 1868-diki kongresszusra követséggel kínálta meg.

1867-ben báró Eötvös József kultuszminiszter áthelyezi a pesti izraelita minta-főtanodához. Itt is folytatja irodalmi működését, paedagogiai cikkei széleskörű olvasottságát árulják el és bold. Deutsch Henrik elfoglaltsága miatt ő szerkeszti a „Magyar Izraelitá“-t.

1870. október havában Rosenberg igazgató halála után pályázati hirdetés nélkül meghívja a pesti izr. hitközség előljárósága leányiskolájának igazgatói állására és e minőségben, tehát 30 év óta munkálkodik mindez ideig. 1896-ban ez intézet polgári iskolával bővült, mely jelenleg 6 elemi és 8 polgári osztályból áll. Ez iskola az ő második otthona, ott lehet őt látni mindig elfoglalva vagy tanítással, vagy az igazgatói teendők körültekintő elvégzésével.

A már említett folyóiratokon kívül 1871—73 ig szerkesztette az „Israelita hitközségi és iskolai lapok“-at és a „Jüdische Gemeinde und Schulzeitung“ czimű lapot. 1881-ben felekezeti ifjusági lapot indított „Magyar zsidó ifjuság lapja“ czimmal, melyet 1883-ig szerkesztett. „Kincses szekrényke“ czimű füzetes vállalata közkedveltségű.

A tankönyv-irodalmat következő művekkel gazdagította :

1. Magyar nyelvtani katekizmus népiskolák számára. 1859.
2. Bibliai történet, módszeres kapcsolatban a hit- és erkölcstannal. 1868.
3. Magyar nyelvtan felső nép- és polgári iskolák számára. 1874. 2 kiadást ért.
4. Zsidók története a biblia utáni korszakban. 1877. 3 kiadást ért.
5. Az izraelita hitoktatás vezérfonala 2 részben, a pesti izr. hitközség megbízásából. 1879. 8 kiadást ért.
6. Zsidó hittani katekizmus polgári fiuiskolák számára. 4 részben. 1884. 4 kiadást ért.
7. Zsidó hittani katekizmus polgári leányiskolák számára. 4 részben. 4 kiadást ért.
8. Zsidó hit- és erkölcstan. 2 részben. 2 kiadást ért.

Ezeken kívül több százra rug azon értekezések és cikkek száma, melyeket politikai, felekezeti és szaklapokban irt magyar, német és héber nyelven. Több zsinagógiai magyar szövegü dalt szerkesztett, melyeket Glück Samu énektanító zenésített meg. Bold. Friedmann Mór, pesti főkantor zsinagógiai énekkönyvében is találkozunk Halász által szerkesztett szöveggel. A M'vaszer, Néser, Hamaggid, Kochbe-Jiczehok czimü héber folyóiratok nem egyszer közölték Halász Nátán dolgozatait.

Halász Nátán még erejének teljében áll előttünk, még ma sem pihen; munka az ő életeleme, adja Isten, hogy még sokáig folytathassa.

*

A pesti izr. hitközségi elemi és polgári leányiskola tantestülete az igazi érdem elismeréséül, a hitközség aegise alatt, nagyszabásu jubileumi ünnepséget rendezett Halász Nátán igazgató tiszteletére december 23 án a hitközség Sip-utczai disztermében.

Előkelő közönség töltötte meg szorongásig a tágas helyiséget; ott volt a hitközség elnöke: *Kohner Zsigmond*, az oktatásügyi szakosztály elnöke: *Schweiger Márton*, az egész előljáróság, az oktatásügyi szakosztálynak és különböző iskolaszékek tagjai, a testvérintézetek tantestületei, több tanító-egyesület küldöttsége, Dr. Verédy Károly kir. tanácsos, tanfelügyelő, Péterfy Sándor kir. tanácsos, Lakics Vendel, Lázárné Kasztnér Janka, Szuppán Vilmos Dr. Kohn Sámuel, Pollak L. rabbik, Lederer Ábrahám és a tanítóvilág több kitünősége, nemkülönben számos barátja és tisztelőinek nagy serege.

A polgári leányiskola énekkara Teller Czolesztin vezetése és harmonium kísérete mellett Schubert egyik imájával nyitja meg az ünnepélyt, mire *Schweiger Márton*, *Baumgarten Lajos* előljáró vezetése alatt, küldöttséget meneszt a jubilánsért, kit éljenzés és tapsviharral fogad a közönség. Az énekkar Erdödy egy üdvözlő dalára zendit, melynek Szenes Ilona polg. iskolai növendék által elénekelt gyönyörű szóló-részlete különös tetszésben részesül. Nagy figyelemmel hallgatja a közönség *Schweiger Márton* elnöknek tartalmas megnyitó beszédét, melyben hatásos szavakkal üdvözli Halászt és jellemzően ecseteli áldásos működését, egyben üdvözli a minister képviselőjét és a nagy közönséget.

Erre Dr. Verédy Károly kir. tanácsos, a székes főváros kir. tanfelügyelője, mint a vallás- és közoktatásügyi minister kiküldött képviselője nagyjelentőségü, emelkedett hangu beszéde következett, melyben a jubilans bokros érdemeinek méltatása mellett kiterjeszkedik általában a zsidó iskolák kiválóságára, kulturmissziójára és azon elismerő kijelentéssel él, hogy a zsidó hitfelekezetet mindig megbámulta azon áldozatkészségeért, melyet a tanügy fejlesztése és a magyarosodás terjesztése érdekében hoz. Bemutatja Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi ministernek következő üdvözlő levelét:

„Tisztelt Igazgató úr!

Tanítói munkásságának ötven éves, igazgatóságának harmincz éves jubileuma alkalmából fogadja üdvözetem és szerencsekivánataim kifejezését.

Adja Isten, hogy teljes erővel működhessék még tovább azon a szép pályán, a melyen az országnak annyi jó honleányt nevelhet és nevelt is.

Fogadja szerencsekivánataim ismételt kifejezését. Igaz hive:

Wlassics.“

*

Majd Dr. Munkácsi Bernát, a pesti izr. hitközség tanfelügyelője mondja el következő, gazdag tartalmu, szép üdvözlő beszédét:

Nagyságos Elnök ur! Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Hazai tanügyünk előkelő s nagyérdemü képviselője után legyen szabad szót emelnem felekezeti tanügyünk igénytelen szolgájának, kinek hivatalos állásomnál fogva az a szerencse jutott osztályrészül, hogy közvetlen közelségben s mondhatnám mindennapos érintkezésben szemlélhetem azt az áldásos tevékenységet, melylyel a mi drága ünnepeltünk nemes életét oly dús sikereket aratva, szenteli a nemzeti műveltség s vele legszorosabb kapcsolatban ősi hitvallásunk magasztos céljainak.

Boldog az a férfiú, ki ifju korában egy nagy feladatot tűzván ki élete eszményének, azt buzgó lelkesedéssel szolgálhatta egész pályáján, kit arra segített Isten kegyelme, hogy dicsőséggel érhetette meg gyermekálmainak teljesülését s ősz fűrtjeivel is gyönyörét találja ifjukora ideáljában, üdvösségét az érette való küzdelemben.

Ilyen, Istentől áldott férfiú Kegyed, igen tisztelt Igazgató ur, kit mi — tiszteletére egybegyült barátai — fölzaklattunk e mai napon szerény elvonultságából, abból a kedves, csendes munkaköréből, melylyel foglalkozva, mitsem szokott törődni a világi hiuság zajával s csillogásával. Fölzaklattuk, hogy ez egyszer ünnepet adjunk annak, ki eddig csak munkanapokat ismert, hogy rövid órára lefoglaljuk magunknak s csekély jelét nyilvánithassuk iránta érzett igaz elismerésünknek, hálás köszönetünknek s mély tiszteletünknek.

Éltünk az ötvenéves tevékenység ünneplésének a *שנת היובל*-nak rendelésével, amint meg vagyon írva: „Szenteljétek meg az ötvenedik évet s ünnepi harsogás riadója vonuljon keresztül a ti országotokon!“ A mi országunk pedig a lelkiek birodalma, nemzeti s vallásos műveltségünk szent ügye; az az ügy, melynek terén Kegyed immár egy fél százada fejt ki nagybecsü működését és három évtizede, mint hitközségünk leányiskolájának kiváló érdemü vezetője.

A jóságos Gondviselés végzése volt, mely Kegyedet 1870-ben ez utóbbi feladathoz szólította. Gyenge s kevésbé ápolts csemete volt még akkor hitközségi munkásságunk körében a leánynevelés ügye; az a napjainkban közmeggyőződéssé érlelődött eszme, hogy *nőoktatásunk fejlesztése felekezetünk jövőjének kérdése*, akkor még csak kevesek lelkében élt. Kegyed volt az, ki lángoló szavakban hirdette az ígét s hogy az ma már tetté vált, ha szemeink ma egy virágzó s feladatait példás eredménnyel teljesítő nagy polgári leányiskolában gyönyörködhetünk, azt első sorban a Kegyed lankadást nem ismerő utánjárásának s száz akadályt leküzdő önfeláldozásának köszönhetjük. S a mit e pillanatban nem lehet kiemelés nélkül hagynom, az különösen az a boldogító megnyugvásunk, hogy a Kegyedtől vezetett intézet fényesen megfelel a hozzája fűzött várakozásnak *a vallásos szellem s vallásos nevelés* tekintetében is elannyira, hogy nincs pártárnyalat, nincs szigoru követelmény, mely itt teljes mértékben kielégítést ne találna. A mi leányiskolánk nemcsak a kultura temploma, hanem vallási értelemben is szentély, melyen a sechina szeleme honol; Izrael Istenének oltárcsarnoka, melyben a szent tüzet Kegyed, mint hivatott főpap, állandó éberséggel s éjt, napot egybevető szorgalommal gondozza.

Joggal mondható így a Kegyed életmunkásságára, hogy *kiddus hassém*, Isten nevének megszentelése; mert a mennyire diszére s üdvére válik felekezeti életünknek és törekvéseinknek, oly mértékben rászolgál a hitfeleink táborán kívül álló illetékes körök elismerésére is.

„Vir bonus debet laudari,“ méltán illeti az ily férfiut a mai nap kitüntetése.

Üdvözlöm ezért legbensőbb örömmel nemcsak a magam nevében, hanem a pesti izr. hitközség oktatási ügyosztályának, iskolaszékének és összes tantestületeinek képviselőjében köszöntve a biblia szavaival:

“אתה עתה ברוך ה”

„Ime te Istennek igazán áldott embere vagy!”

Adja is a jóságos Gondviselés, hogy még soká, igen soká mondhassuk ezt felőle; hogy még évek hosszú során át ép erővel s ernyedetlen munkakedvvel folytathassa nemes hivatását ifjuságunk nevelésében s láthassa törekvéseinek gyümölcsét eszméinek diadalában: ama szellem általános elterjedésében s meggyökerezésében, mely egyenlő szeretettel hódol az atyáinktól örökölt ősi szent hit, az emberiség és haza eszményeinek.

A jó Isten Halász Nátán igazgató urat sokáig éltesse!

*

A hitközségi elemi és polgári leányiskolának tantestülete nevében *Bárd Rezső*, polg. iskolai tanár mondja el szónoki lendülettel következő nagy hatású beszédét:

„Szeretett Igazgatónk!

Köréd gyültünk ma barátaid, tisztelőid s munkatársaid közelről és távolról, hogy benned a *munka* emberét ünnepeljük. Fél századja dolgozol valódi hivatással, fáradsz lelkes buzgalommal egy szent ügy szolgálatában és most az aggkor küszöbén derék munkával eltöltött múltra tekinthetsz vissza; éveid számával egyaránt gyarapodtak érdemeid, egyaránt növekedett buzgalmad sikere. Ötven esztendő — egy percz az emberiség történetében, de hosszú időtartam a kartársak szemében emberi mértékkel mérve. És te ezt a nagy időt: viruló fiatalságodat, a tetterős férfikor éveit és élted gyümölcsérlelő őszét egy nehéz pálya szolgálatában, tanítóskodással töltötted. Benső hivatás vitt e pályára, rátermettséged vezetett a helyes úton, lelkesedésed tüze és az eszményi cél szemmeltartása tett mesterré s a munka és hivatásod iránti szeretet érlelte meg sikereidet.

Mert mindez kell, hogy meglegyen abban, ki tanítói kötelességeinek derekúl akar megfelelni! Az emberiség közkinccseit: a felismert és kikutatott igazságokat, az ősrégi boldogító hitet, az erkölcsi jónak tudatát és a művészet örökbecsű alkotásait, egyszóval nemünk művelődésének eszközeit az egyik nemzedék a másikra hagyja örökül. És a tanító feladata ez örökséget a felserdülő ifjuságnak átadni és bennük és velük az emberiség haladásának örök útját folytatni. Dicső, de nehéz feladat! S te ebből is a legnehezebb részt választottad. A gyermek szunnyadó lelkét felébreszteni, benne a jónak magvait elhinteni, eltölteni szívét, lelkét az Örökkévaló Istent hívő áhitattal és a mindenható Gondviselésbe vetett bizalommal, ez volt élted feladata, ebben buzgólkodtál fél századon át lelked lángoló hevével, minden akadályt leküzdő kitartással és az igaz ember tetterejével. Felismerted a hivatás szentségét, melynek szolgálatába szegődtél, tiszta szemed látta a nemes célt, mely után törekedned kell és a derék munka szülte megelégedés, a kötelességteljesítés édes öröme kárpótolt minden fáradságért, enyhített minden fájdalmat, melyet a sors vagy az emberek érző sziveden ejtettek. S mintha a folytonos küzdés, a testet-lelket örlő fáradság csak megedzett volna, az évek múltával folyton nagyobbodott, tágult munkaköröd. De te magad is nőttél feladatoddal. Minél többet kívántak tőled, annál többet nyújtottál és az új munkakör neked új erőt adott, alkalmat új sikerek és érdemek szerzésére; az új állások pedig nem neked, hanem te azoknak kölcsönöztél fényt.

Szeretve tisztelt Igazgatónk!

Igaz emberek, őszinte jóakarók ma, örömnapon az elismerés koszoruját teszik homlokodra, pedig egész élteden át kerüled a dicséretet; szerény, csendes természeted ellentmond minden ünnepeletetésnek, még munkád is zajtalan volt mindig. De nem neked — nekünk van szükségünk ez ünnepségre. Élted példáján okulni akarunk, az igaz és jónak diadalába vetett erős meggyőződésed és tiszta törekvéseid tisztítsák és erősítsék meg a mi törekvéseinket is és a te nemes, jobb korból származó idealizmusod töltse el a mi lelkünket is, hisz azon is már erőt vesz a létért való nehéz küzdelem okozta csüggedés; és az érdekharcz, a gyűlölködés már-már a tanító-ság lelkes seregén is győzedelmeskedni készül. Ezért ünneplünk ma, mint a tiszta, a nemes munka bajnokát, ezért soroljuk el félszázad alatt szerzett érdemeidet, ezért dicsérünk téged ma fenszóval, kit legjobban tetteid dicsérnek.

De nekünk, a te iskolád tantestületének, nem illik téged dicsérnünk, hisz egynek érezzük magunkat veled. Hozzád tartozunk, mint a család tagjai a családfőhöz. Munkádnak osztályosai vagyunk, kiket szeretettel neveltél magadnak, hogy céljaidat megértsük és nemes törekvéseidet méltányolni tudjuk. Élted munkájából részt adtál mindegyikünknek, hogy a nagy, a nehéz feladat teljesítésében segítségére legyünk. És ha a siker kopogtatott ajtainkon, a te személyes érdemeidet is ránk, munkatársaidra hárítottad át és téged boldoggá tett az a tudat, hogy szemed fénye, féltve őrzött és rajongással szeretett otthonod: a mi iskolánk hírnévben gyarapodott, működése elismerésre talált.

Bár jobban, mint bárki, ismerjük érdemeidet és tudjuk megbecsülni élted munkásságának nagy értékét, a mai örömnapon nem dicsérő szóval illetünk. De nézz szivünkbe és lásd meg, hogy irántad érzett igaz tisztelet, őszinte nagyrabecsülés és rajongó szeretet honol ott és tudd meg, a mit szavak nélkül is tettel igyekeztünk mindig bebizonyítani, hogy bennünk mindenkor készséges segítőkre fogsz találni, kik megosztják veled élted munkáját.

Habár jóságos arczod vonásai mindegyikünk szivébe vannak vésve, egyik társunk, *Kircz Rachel*, művészi ecsetével e képen örökitett meg téged.

Maradjon e kép iskolánk falai között, míg az csak fenállni fog és legyen jele annak, hogy a te működésed nyoma és az a nemes tradíció, melyet a te harminczéves, érdemdús vezetéseddel megalkottál, onnan nem fog kiveszni soha!

És most haladj tovább az uton, melyen eddig haladtál. Szemed el ne homályosuljon és erőd meg ne fogyatkozzék, valamig csak a szent ügyet szolgálod. Térj vissza munkádhoz és nevelj továbbra is Izrael hitének derék zsidó anyákat és általuk oly férfiakat, kik nemcsak Istent, de vallásukat is teljes szívvvel, teljes lélekkel és egész tehetségükkel szeressék; nevelj a mi imádott hazánknak, — úgy mint eddig is, — magyar asszonyokat, kiknek fiai élni és dolgozni tudjanak a honért!

Térj vissza munkádhoz és az Úr áldása legyen azon és Terajtd!

Midőn beszédének azon részéhez ér, melyben felemlíti, hogy a testület megfestette igazgatójának arczképét, lehuil a felállított képről a lepel és mindenki örömmel nézi a testület derék rajztanítónőjének: *Kircz Rachel* kisasszonynak művészi ecsetjét dicsérő szép arczképet.

Kornfeld Gyula, mint az orsz. izr. tanítóegyesület elnöke következő szavakkal fordul az ünnepelethez: „Ki ötven évig az iskola szent falai közt szeretettel és buzgósággal működött, ezer és ezer gyermeket hitre és hazafiságra, erkölcsre és tudásra tanított és nevelt: azt felkeresi az elismerés és hála. Elismerés főképp azok részéről, kik önnel egy cél felé törekeshnek.

Fogadja tisztelt ünnepelet férfiú, kartársai, a magyar zsidó tanítók üdvöz-

letét és szerencsekívánatait azon hő ohaj kíséretében, vajha a Mindenható Isten engedné, hogy áldásos hivatásának törhetetlen egészségben és zavartalan jólétben még sokáig éljen.“

Szuppan Vilmos a magyar állami felsőbb leányiskola tantestülete, *Lakics Vendel* a magyarországi tanítók országos bizottsága és *Gergely Szevér* a budapesti népnevelők egyesülete nevében mondtak talpraesett üdvözlő beszédeket.

Dr. Ormay Józsefné a volt tanítványok nevében köszönti a jubilanst és átadja a volt és jelenlegi tanítványok által gyűjtött 1000 koronáról szóló alapító-levelet, mely Halász Nátán nevet viselő alapítvány évenkénti kamatai a hitközségi leányiskolába járó szegénysorsu és jóviseletü két növendéknek adandók ki. *Barna Rózsika* kisasszony, tanítónő, szerkesztőnknek, *Barna Jónásnak* kedves leánya azok nevében üdvözli, kik más intézetbe járva, az ünnepelttől nyerték a vallástani oktatást.

Könyvekre fakasztotta a jelenlevőket *Haar Erzsi* polg. iskolai növendéknek a jelenlegi tanítványok nevében mondott remek beszéde.

Meghatottan válaszol Halász Nátán mindezen üdvözlőkre, köszönetet mond a miniszter Ö Excelenciája képviselőjének, a hitközségnek és mindazoknak, kik róla megemlékeztek. Szerénységében munkatársára háritja érdekeit; a szentírásból merített szellemes idézetekkel fűszerezve beszédét, ígéretet tesz, hogy míg csak Isten erőt ad neki, a legjobb igyekezettel fogja ezentul is szolgálni felekezetét és hazáját. A Hymnus hangjai mellett zárta be az elnök ezen valóban örökké emlékezetes, szép ünnepélyt.

Este a fővárosi szegény-gyermekkert-egylet disztermében az ünnepelt tiszteletére társasvacsorára mintegy 160-an gyűltek egybe. Ott is megjelent az ünnepeltnek kedves családja, számos tisztelője, a tanítóságnak színe-java felekezeti különbség nélkül. A felköszöntők sorát Stern Ábrahám igazgató, nyitotta meg Wlassics minisztert éltetve. Pfeiffer Ignác, a pesti izr. hitközség vezérére: Kohner Zsigmondra, az oktatásügyi szakosztály elnökére: Schweiger Mártonra és mint az előljáróság képviselőjére, a tanítóságnak mindenkor lelkes barátjára: Tenczer Pálra emelte poharát. Dr. Munkácsi Bernát tanfelügyelő Dr. Verédyt élteti, míg Singer A. Henrik Dr. Munkácsit köszönti fel. Tenczer Pál szellemes felszólalásában a jubilánsra üríti poharát. Felköszöntőket mondtak még Dr. Bánóczi József igazgató, Péterffy Sándor, Ózer Zsigmond. A különböző hitoktatási szakosztályok nevében Schön Dávid, Révai Miksa, Győri Adolf. *Barna Jónás* szép felköszöntőt mond Halász családjára, különösen kiemeli a jubiláns derék feleségét, ki nagyban hozzájárult férjének sikereihez, mert mint kiváló, gondos anya, mint szerető hitvestárs nemcsak hogy osztozkodott az élet bajaiban, hanem körültekintő gondoskodással megkönnyítette a küzdelmet. *Barna* felköszöntőjére Dr. Halász Frigyes szép szavakban válaszolt anyja nevében. Bárd Rezső a vendégeket, Fleischman J. Gyula Kircz Rachel kisasszonyt, Dr. Krishaber Béla rabbi, a jubilánsnak veje, a tantestületet éltetik. Klingenberg Jakab pécsi igazgató a vidéki tanítók, Dr. Lasz Samu a győri hitközség nevében éltetik az ünnepeltet. A sok felköszöntő elhangzása után a kedélyesség mindnagyobb mérveket ölt, nótára gyujt a szép hangu kántor: Krausz Jakab, melléje sorakozik a sokoldalú Jtvös Károly, megered a sok szép zsidó és magyar nóta, Szabolcsi Miksa hamisítatlan jargonja nagy kört csal magához. Csak hajnali 3 óra vet véget a mindenben emlékezetes, kedélyes társasvacsorának.

A következő testületek küldtek hivatalos üdvözlőket: A pesti izr. hitközség előljárósága, a pesti chevra kadischa, a pesti izr. fiúarvaház bizottsága, a dunántuli rabbi egyesület, a sátoralja-ujhelyi, győri, lovasberényi, erzsébetfalvai, soroksári izr. hitközségek, a budapesti VII. kerület 2. számú iskolaszék, az orsz. izr. tanítóképző-intézet, az izr. siketnémák intézetének tantestülete, az „Erzsébet“-nőiskola, a m. kir. állami felsőbb leányiskola

tanári testülete, a pesti izr. elemi és polgári fiúiskola, a pesti izr. fiúárvaháza a pesti izr. hitközségi elemi és polgári iskolai vallásoktatók szakosztályai, a pécsi, sátoralja-ujhelyi, győri, lovasberényi, veszprémi, nagykanizsai, vagy ujhelyi polgári, bajai elemi és polgári és a nyiregyházi izr. iskolák tantestületei.

A küldöttségek közül, jellemző érdekességénél fogva, kivált a pesti orth. hitközség előljárósága, melynek vezetője, dr. Tótisz, meleg szavakkal üdvözli a jubilánst és köszönetet mond hitközsége nevében azon szeretetteljes gondozásért, melyben Halász ezen hitközséghez tartozó tagok leánygyermekait iskolájában részesíti.

A rabbik közül következők küldtek részint sürgönyileg, részint feliratban üdvözetet: dr. Kohn Sámuel, dr. Kayserling Mayer, Pollák L., Bloch Mózes, Reich Koppel, Szoffer Zsigmond pesti, dr. Eisler Mátyás, Glasner Sámuel kolozsvári, dr. Breuer majna-frankfurti, dr. Fischer Gyula prágai, dr. Weisz Ignác esztergomi, Schwarcz I. csáktornyai, Ungár Rezső tétényi, dr. Vajda Béla losonczy, Lebovics József mágocsi, dr. Flesch Ármin mohácsi, Büchler P. moóri, dr. Büchler keszthelyi, dr. Wellesz nagy-bittsei, dr. Rosenthal bonyhádi, dr. Bernstein szombathelyi, dr. Kiss Arnold veszprémi, dr. Herczeg kaposvári, dr. Neumann nagykanizsai, Goldfahn topolyai, dr. Klein nagybecskereki, dr. Schwarcz győri, Salamon turdossini rabbik.

Tanférfiak közül következők üdvözölték Budapestről: Sill Salamon, dr. Blau Lajos, dr. Bloch Henrik, dr. Málnai Mihály, Pollák Chajim, dr. Engelsmann, dr. Weisz Miksa, dr. Rappaport, dr. Dékány Géza, dr. Gonda Zsigmond, Goldberg Mayer, Raucher Vilmos, Goldberger Simon, Hajnal Jakab. Vidékről: Heilpern Benő Nyitra, Biró Samu Sopron, Wilhelm Zsófia Soroksár, Singer Izrael S.-Ujhely, Katz L. Szt-Miklós, Blum Salamon Uj-Verbász, Grosz Julia Mármaros-Sziget, Guttmann Ilona Tokaj, Widder Miksa N.-Bajom, Lederer Soroksár, Knopfler, Schneider, Wiener, Kaufmann, Schön, Schorr Mária S.-Ujhely.

Közéletünk nevesebb férfiai közül: dr. Goldziher Ignác, Mezei Mór országgyűlési képviselő, Weisz Berthold országgyűlési képviselő, Wodianer Arthur kir. tanácsos, Gompercz Károly, Hüvös József, dr. Farkas Emil, dr. Steiger Lajos, dr. Leitner Adolf, Singer és Wolfner, dr. Klein Fülöp és még 200-at meghaladó, magánszemélyektől jövő üdvözet.

Pfeiffer Ignác.

Magyar olvasókönyv.

Az izr. elemi iskolák II., III. és IV. oszt. számára.

Az „Orsz. izr. tanító-egyesület“ megbízásából szerk.: *Barna Jónás.*

IV.

A IV. osztály olvasókönyve.

Hogy mit kíván az elemi iskola az olvasókönyvtől, hogy minő feltételeknek kell annak megfelelnie, azt már előbbi cikkemben kifejtettem. Készségbe nem vonható igazság, hogy az olvasókönyv — többi feladatai melle t — a nemzeti képzés forrása is legyen s azért a legjobbat kell nyújtania a nép szellemi kincseiből. Az olvasókönyv ismertesse meg tehát a gyermekeket a nemzet nyelvével, a magyar néppel és a magyar hazával; ezek kölcsönösen feltételezik egymást, ezek képezik azt a talajt, amelybe ifjuságunk szellemi életgyökereit mélyen bele kell eresztetni, hogy lelkében egységet képezzenek s szívében a hazaszeretetet szent érzelmét felébresszék s folyton táplálják. A hazáról, a népről, a nemzet nyelvéről való ismeretei azonban ne legye-

*

nek egyoldalúak; látóköre terjedjen túl a haza határain s tudja meg, hogy e határokon túl is laknak nemzetek, azokon túl is vannak országok; ismerje meg ezeket és lakósaikat; ismerje meg szokásaival, erkölcsével, s tanulja becsülni a másét, szeretni a magáét, tanuljon dolgozni s ha kell, meghalni érte.

Édes hazánkban különösen, ahol annyi a népfaj, amelynek testvéri szeretetben kellene egyesülnie, hogy a hazát közös erővel boldoggá és nagygyá tegyék, ezt a nemes hazaszeretetet kell a gyermek szívébe plántálni, mely édes testvérnek tekintse a hazának más népfajhoz tartozó gyermekét, akit lenéznie és megvetnie nem szabad. Vajha a nemzetiségek lakta vidékek gyermekei már az iskolában buzdíttatnának a haza és a nemzet benső szeretetére. Nem én mondom először, hogy ebben a tekintetben a magyar-zsidó népiskolák nemcsak a jelenben, hanem már a múltban is szép és dicséretre méltó missziót teljesítettek, és e misszió szolgálatában áldásos eredményt fognak elérhetni Barna Jónás olvasókönyvei is, melyek felekezeti színök mellett is pompásan oldják meg nemzeti és hazafias feladatukat.

Az olvasókönyvek ez oldalára már rámutattam az előbbi kötetek megismertetésénél is.

A IV. osztály olvasókönyve XI. fejezetben 120 olvasmányt tartalmaz. Látjuk, hogy az olvasási anyag itt is bővült. Csak rá akarok mutatni arra, hogy a hazai történetből vett képek után (III. fej.) alkotmánytani olvasmányok következnek (IV. fej.), s a bibliai képeken kívül (II. fej.), a magyar zsidók történetéből vett képek (V. fej.) vannak felvéve. Mindezekről bővebben lesz szó. A VII. fejezet a népeletből hoz olvasmányokat. A többi fejezetek czimeit megfelelnek az előbbi, különösen a III. oszt. olvasókönyv főbb czimeinek. A csoportosítás ebben a kötetben is ügyes és a szakavatott mesterre vall.

Kezdem a részletesebb ismertetést a III. fejezettel: Képek hazánk történetéből, mely természetes kiegészítése a III. oszt. felvett történeti és mondai anyagnak. Ez a fejezet 23 olvasmányban végig vezeti a tanulót a magyar történelem főbb mozzanatain, Szt-Istvántól, A magyarok első királya (35. olv.) a legujabb korig s végződik Az ezredik év (57.) című olvasmánnyal, mely a millenniumi ünnepséggel ismerteti meg a tanulót. Erről a történeti anyagról, annak összeállításáról szép, magyaros és korrekt stílusáról s csak azt mondhatom, amit a 3. oszt. olvasókönyv ugyan e nemű anyagáról mondtam. A 23 történeti olvasmányból Barna Jónás maga tizenet írt meg. Ő írta meg Istvánt, Kálmánt és Lászlót, Hunyadi Jánost, Hunyadi László halála, Dózsa György és a pórlázadás, Szigetvár veszedelme, Rákóczy Ferencz, Mária Terézia és II. József című olvasmányokat. Ez olvasmányokból hadd szakitok ki egyet a (II.) Rákóczy Ferencz címűt, melyhez tulajdonképpen még az utána következő kettő is tartozik: A bujdosókról (52. olvasm. Lampérth Gézától) és Mikes (53. olvasm. Lévai Józseftől). A szerkesztő nagy avatottsága már ebből a csoportosításból is kitűnik. Ez a három darab valóban együvé tartozik, az egyik a másikat támogatja, s lehetetlen, hogy e három darab egymásután való tárgyalása élénk benyomást ne tegyen a gyermeki kedélyre s meg ne elevenedjék lelkében képe annak a fájdalmas, minden magyar szívet megragadó korszaknak, melyben a magyar nemzet oly küzdelmes harcot folytatott jogaiért, szabadságáért. S különösen Lévai mély érzésű heroidája: *Mikes*, az odaadó, ragaszkodó hűségnek ez a példányképe fogja ellenállhatatlan varázsszal lekötöni a gyermeki szívet és elmét s érthetővé tenni az előbbi két olvasmányt.

Habár itt a 4. osztályban tulajdonképpen irodalomtanításról még szó sem lehet, azért a tanító mégis szólhat valamit a még élő Lévai József életrajzáról, elmondhatja, hogy a költő mikor írta ezt a költeményt, s hogy a haza állapota a szabadságharc utáni években sokban hasonlított a Rákóczy-korabeli állapothoz; hogy akkor is a nemzet legjobbjai vagy a bitón veszték,

vagy a bujdosók keserü kenyerét ették, de különösen kiemelheti Mikes majdnem páratlanul álló rajongó szeretetét Rákóczy iránt, kinek sirjáig hű kísérője volt. Talán felemlítheti azt a történeti adatot is, hogy Mária Teréziához hazatérhetésért folyamodott, de ezt nem engedték meg neki s így ő is Rodostóban halt meg 1762. október 2-án, mint áldozata a keleti dögvésznek. Akkor már a bujdosók közül egy sem élt, amint ezt Lévy oly szépen kifejezi :

Egyedül hallgatom tenger mormolását stb.

E költeményre lehet visszamutatni Tompa Mihálynak *A madár fiaihoz* című költemény tárgyalásánál (108. olvasm.), amely allegorikus költemény szintén a szabadságharcz utáni években keletkezett.

E költeményről szólva egyuttal a XI. fejezetet (költemények, közmondások) ismertetem, mely 16 olvasmányt (104—109) és egy csomó közmondást (120) tartalmaz. Kölcsey Ferencz, Vörösmarty Mihály, Tompa, Petőfi, Arany, Tóth Kálmán, Kiss József vannak itt szép hazafias és egyéb tartalmu költeményeikkel képviselve. Kiss József Az ár ellen című költeményét illetőleg többen a szerzőhöz intézett felszólalásaikban nem helyeslik e költemény közlését, mely a 80-as években, a tiza-eszlári pör idejében keletkezett s a vérvádat tárgyalja keserü, fájó érzéssel. Tudvalevőleg Ábrányi Emil felelt akkor e költeményre egy megható kis poemával. Az olvasókönyv szerkesztője maga kéri fel lapja olvasóit, hogy mondjanak véleményt arról, vajjon helyeslik-e e költemény felvételét a könyvbe, ugyszintén Dr. *Büchler Sándornak* A ghetto című olvasmányát. (66. olvasm.) Magam is abban a nézetben vagyok, hogy a két olvasmány egy újabb kiadásban elmaradhat. Éppenséggel nem baj, ha a gyermekek megismerik az ez olvasmányokban tárgyalt viszonyokat később. Ugy hiszem azonban, hogy a 4. oszt. tanulót (10—11 éves) még kiméljük meg e dolgok tárgyalásától. A hirlapirodalom mai nagy elterjedése mellett nincs kizárva, hogy a 10 éves gyermek fülébe is eljut a vérvád, melyet újabban oly előszeretettel tárgyalnak bizonyos lapok; ha tehát a gyermek kérdéssel fordul a tanítóhoz, az nem zárkozhatik el az elől, hogy a dolgról szóljon; de iskolai tárgyalásra (már sötét és szomorú tartalmánál fogva is) nem nagyon alkalmasnak látszik s így jobb mellőzni. Ugyanez áll Dr. Büchler olvasmányáról is.

Ezt a költészeti anyagot Kölcsey Hymnusa vezeti be (104. olvasm.) s Vörösmarty Szózata az utolsó költemény, mintha a szerkesztő azt akarta volna megértetni evvel, hogy a Hymnus és a Szózat a magyar hazaszeretet nyilvánulásának alphája és omegája. De e két költeményt nemcsak tudnia kell a magyar fiúnak, hanem értse is meg, hogy vérvé válják s örök, ki nem apadó forrása legyen hazafias buzgalmának és lelkesedésének. Mert szebben senki sem zengte a hazaszeretet nemes érzését, mint Vörösmarty.

Nem a nemzet feljajdulása nyilatkozik e sorokban :

Szabadság, itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbjaink
A hosszú harc alatt . . .

Nem a remény vigaszát lehellik e sorok :

És annyi balszerencse közt,
Oly sok vizály után :
Mégfogyva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán . . .

Nem a megadás végfohása leng e sorok fölött:

S népek hazája nagy világ
Hozzád bátran kiált;
Egy ezredévi szenvedés
Kér éltet vagy halált.

Nem a férfias önértet büszke nyilvánulásai e sorok:

Az nem lehet, hogy annyi sziv
Hiába onta vért,
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért . . . stb.

Mintha a magyar nemzetnek ezredéves fájdalma fölötti panasza nyilatkoznék e versszakokban, nem, mintha a magyar nemzet lelke szólna ki belőlük. S nem hiába lett a Szózat hazafias imádsága a nemzetnek az elnyomatás napjaiban. A Talpra magyar, az Előre, a Ki volt nagyobb? Losoncziné mind olyan hőltemények, melyek a hazafias érzést ápolni, a nemzet multját megszerettetni hivatvák; hozzájárulnak ezekhez a magyar nép egy-egy jellemvonását feltüntető képek: A fülemile, Both bajnok özvegye, vagy a költő jellemét feltüntető rajz: Fiamnak, István öcsémhez, vagy tájkép: Kis Kunság, melyek természetyszerűleg egészítik a VII. fejezet népeleti anyagát, mely fejezet 9 olvasmányt tartalmaz (79—88). Ezt a fejezetet szépen vezeti be A magyar nép jellemzése (79. olvasm.) Hunfalvy Jánostól. Valóban a nép életét ismerik meg a tanulók ez olvasmányokból, melyek bizonyos összefüggésben is állanak egymással, amint czimeikből is kitűnik: A Tisza mentén (80.), A puszták gyermeke (81.), A magyar halász (82.), Alföldi szüret (83.), amely után Lévy József mély érzésű költeménye: Szüretünk (84.) következik. A Kukoriczatörés, kukoriczafosztás című olvasmány után (85.) a hegyi lakók életmódjával ismerkedik meg a tanuló (86.). Ez olvasmánysorozatot A derék asszony (87.) zárja be szerző tollából, mely kedvenc olvasmánya lesz a tanítónőknek és leánynövendékeiknek.

A „népeletből“ című fejezetet megelőzik a *Földrajzi képek* (VI. fej.) 9 olvasmánnyal, melyek közül Utazás a jeges-tengeren (Nansen után Csukási F.) igen érdekesen ismerteti meg a fiatal olvasót az északsarki utazás fáradalmaival, veszedelmeivel. Ez olvasmányok közül 9 a magyar haza egy-egy vidékével ismerteti meg a tanulót, de valójában megragad két olvasmány: *Jeruzsálem* (76.) és *Szinaj* (77.) Barna Jónás tollából, mely tartalmilag és alakilag egyaránt dicséri szerzőjét. Lehetetlen, hogy a fogékony gyermek szive áhitatra ne gyuljon ezek olvasásánál s meleg érzéssel ne gondoljon a multa, a hajdani zsidó nép dicsőségére, melynek elhalványult fénye az évezredek kódén keresztül is emlékeztet a régi nagyságra. De szépek e fejezet többi olvasmányai is, melyek a magyar haza egy-egy vidékét ismeretik: A Tisza (70.), A szép magyar tengerről (71.), Gömörmegyei képek (72.), A magas Tátra (73.), Tengerszem az erdélyi Kárpátokban (74.), Fiume (75.). Mily szépen egészítik ki ezek az olvasmányok az ez osztályra előirt földrajzi tanítási anyagot, s mennyi alkalmat szolgáltatnak a beható, élénk szemléltetésre.

Együvé tartoznak már a rokon-anyagnál fogva is a III. fej. (Képek hazánk történetéből) és a IV. fej. (Alkotmánytani olvasmányok). Ez az utóbbi 5 olvasmányt tartalmaz (58—62.): A király, koronázási jelvények, A trónöröklési törvény, Az országgyűlés, A magyar felelős miniszterium. Ennek az alkotmánytani anyagnak összeállításában is nagy körültekintéssel járt el a szerző. Az új tanterv tudvalevőleg a Polgári jogok és kötelességek tanítását az V. és VI. osztályban rendeli el. De annak a fiúnak, aki csak 4 osztályt végez, az alkotmányos élet főbb instituczióit ismernie kell. De figyelembe kell itt venni a gyermek zsenge korát s így csak annyit lehet belőle fel-

vennie, amivel a történelmi olvasmányok keretében amugy is megismerkedik, s ezt jó, hogy összefüggésben is tanulja. Barna Jónás tehát csakis annyit ismertet, ami feltétlenül szükséges, s amit a tanuló meg is bir. S ezt az anyagot is oly olvasmányok keretében ismerteti, melyek tartalom és irány tekintetében teljesen megütik a mértéket.

A „Képek a bibliából“ című II. fejezetről, mely 19 olvasmányt tartalmaz és *Rúth* gyönyörű, megható idylljével kezdődik és Juda Makkabival végződik, csak ugyanazt mondhatom, amit a II. kötet hasonnemű anyagáról mondtam. A 19 olvasmány közül 15-öt a szerkesztő irt meg. Bizonyosága ez ismét annak a lelkiismeretes munkának, melylyel Barna Jónás nem könnyű feladatát teljesítette. Az egyes olvasmányok, szépen, élénken vannak megírva, az egyes alakok szinte kidomborodnak. A szerző igen gyakran a párbeszédes alakot használja, mely gyakran drámai elevenséget kölcsönöz a leirt eseménynek, s jobban leköti a gyermek figyelmét, mint a puszta elbeszélés.

Ide tartozik az V. fejezet is. (Képek a magyar zsidók történetéből.) Hét olvasmányt tartalmaz dr. Büchler Sándor olvasmányát, A ghetto-t kivéve, mind Barna Jónás tollából. A magyar zsidók történetének főbb mozzanatai vannak ezen talpraesett stylussal megirt olvasmányokban feltüntetve. Szépen vezeti be e sorozatot: A gondviselés utja (63. olvasm.), amely a zsidó nép szét-szóratásának okából kiindulva, szinte ódai lendülettel buzdítja a magyar zsidó gyermeket, hogy szeresse a hazát. Röviden, de azért elég kimerítően vázolja a zsidók helyzetét Magyarországon a honfoglalás idejében, az Árpádok alatt. Mátyás alatt, II. József alatt és végzi A szabadság utja című olvasmánnyal (69), mely meleg, kiengesztelő hangjával megragad és meleg szeretetre fakaszt a haza iránt.

Természetrajzi és természettani képek képezik tartalmát a VIII. és IX. fejezetnek; az előbbiek 10 olvasmányban (88—97.) egészítik ki az előbbi osztályok beszéd- és értelemgyakorlati és szemléltető anyagát; az utóbbiak 3 olvasmánnyal (98—100.) bővítik a tanulóknak az előbbi osztályban szerzett tudását. Csak ismétlésekbe kellene bocsátkoznom, ha ráakarnék mutatni arra az összefüggésre, melyet a szerkesztő a III. és IV. osztály hasonnemű olvasási anyaga között a gyakorlott paedagog tudásával létesített. Mindenütt érvényesíti a józan és túlzástól ment koncentráció elvét, mindenütt keresi a hézagatlan kapcsolatot, hogy a tudás anyaga darabossá ne váljék. Mindig bőviti a kört, az összefüggés és egység felbontása nélkül. A „Tavaszbredésével“ kezdi a természetrajzi olvasmányokat, (a természet finom megfigyeléséről ismert természettudós, gr. Lázár Kálmán után), megelevenül a növény- és állatvilág, szól a békanyárlól (89. olv.) s ugyancsak Herman Ottó után tárgyalja a madarak vándorlását (A nagy ut 90. olv.), s egymásután jelenik meg az állat-, növény- és ásványvilág összefoglaló, szép leírásokban. A természettanból a szénsavról, a villamosság és villámhárítóról s a melegről nyújt olvasmányokat, de szintén nem száraz, szintelen értekező formában, hanem tartalmas, szép és élénk előadásban.

Az emberek életéből című fejezetben (X.) 3 olvasmányt találunk. Kettőt Könyves Tóth Kálmántól. Az egészség örömei (101.) és A magaviseletről (102.) és egyet Répásy István u. Beszéd és társalgás (103.). Pompás olvasmányok ezek is, s ez osztályban nagyon is szükséges, hogy a tanuló a külső magaviselet követelményeivel megismerkedjék, miután már előbb mindazon illem-szabályokkal ismerkedett meg, melyeket a gyermeknek az iskolában, a szülei házában, az utcán követnie kell. Fölötte szép a 103. olvasmány: Beszéd és társalgás, mely 12 pontban foglalja össze a társalgás, társas érintkezés szabályait. Okos, bölcs tanácsok ezek, melyekre gyakran figyelmeztetni kell a gyermeket, hogy megszokja, hogy a szokás második természetévé legyen.

Organikus összefüggésben áll ezzel az olvasmányokkal az I. fejezet 8. olvasmánya: Atyai tanácsok egy jó gyermek számára I. II. De Amicis után. Szép olvasmány, mint minden, amit De Amicis az ifjuságnak írt. Ez az I. fejezet: Mondák, tanítások, elbeszélések, 15 olvasmányt foglal magában. Reviczky Gyula szép versével: *Isten áldása* kezdődik. Megragadóan szép Tolnai Lajos olvasmánya: *Az édes anya* (14.) és Váradi Antal verse: *Levél anyámnak*, melyek egymást kiegészítik. Az elemi iskolának egyik legszentebb feladata, hogy a családi érzést ápolja a gyermekekben, s különösen az anya iránti szeretet érzését folyton ébren tartsa. Tolnai így kezdi olvasmányát: „Nincs a földnek nagyobb áldása az édes anyánál.” Valóban nincsen. Az édes anya fogalma oly magas, mint a fölöttünk kékellő ég, s oly mély, mint a tenger. A gügyögő gyermek sejtelemszerű szeretettel simul oda édes anyja keblére, s az élet viharában megedzett férfiú szemébe a legszentebb érzés könnyüi gyűlnek, ha emlékében felébred rég elhunyt anyja képe. Meghatóan szép Váradi Antal verse is. A fejezet többi olvasmányai is jól meg vannak válogatva, s mint a többi részekben és fejezetekben, itt is feladata magaslatán mutatják a szerkesztőt.

Terjedelmes ismertetésemnek végén röviden összefoglalhattam a bírált olvasókönyvekről véleményemet.

Barna Jónás olvasókönyvei előkelő helyet érdemelnek az olvasókönyvirodalomban. Mind paedagogiai, mind didaktikai, nemzeti és felekezeti szempontból oly kiválóak, hogy a külföldi fejlett irodalomban is számot tennének. Egyletünk maradandó érdemet szerzett ez olvasókönyvek kiadásával, szerző pedig számot tarthat a magyar zsidó tanítók tartós hálájára.

Hoffmann Mór.

Az időszámításról és a naptárról.

Tartalom: I. Bevezetés. II. Az idő fogalmáról. III. Az időegységek. IV. A Julian és a Gergely-féle naptárokról. V. Az időtani ismertető jellegek. VI. A zsidó-naptár. VII. A török-naptár. VIII. A khinai-naptár. IX. Néhány tanulság.

I. Bevezetés.

A nevelés főcélja az *önnevelés*, az iskolai oktatás egyik főcélja a további *önkiképzés* és az *önművelődés*. Azért a tanítónak a feladatához az is tartozik, hogy figyelmeztesse a növendékeket, különösen pedig a felsőbb osztályokból kilépő tanulókat mindazon könyvekre, melyek különösen alkalmasak a további kiképzésre és a melyek minden családban, tehát a paraszt, a munkás stb. családjában is legyenek találhatóak; ilyenek pl. *a biblia*, *a szótár*, *egy levelező*, *egy magyar anthologia*, és *egy naptár*.

A naptár irodalma az utolsó időkben nagyon is dicséretreméltó haladást tett; annyi sokféle hasznos, érdekes, tanulságos és erkölcsképző olvasási anyagot tartalmaz, hogy annak általános elterjedése és megszerzése valóban indokolt és célszerű.

Vannak olvasókönyvek, melyek közölnek ugyan népszerű olvasmányokat az időszámításról, az órákról, de ezek a fehér hollók, a dicséretreméltó kivételekhez tartoznak; pedig kívánatos volna, hogy minden tanító ismertesse meg a tanulóval az idő becsét és figyelmeztesse őt a földrajz, a történelem, a vallás, a természetrajz, a számtan tanítása alkalmával mindazon eszközökre, az órákra, a naptárra, melyeket az idő ismeretére használunk.

Ezen cikk az *időnek* van szentelve.

II. Valami az idő fogalmáról.

Mi az idő? Ezen fogalom fölött még ma sem vagyunk tisztában.

A tudós, valamint a közönséges ember is érzi, sejti, tudja, hogy az idő nagy szerepet játszik a természet és az emberi társadalom világában.

Minden nyelv gazdag az idő tartamára, forgására, lefolyására, megszabására, kiszámítására vonatkozó kifejezésekben. A héber nyelv a legfőbb lényt, a világ teremtőjét és fentartóját, Istent, *Jehova* szóval jelöli, a mi annyit jelent, mint *örökkévaló*, ki mindig *volt*, mindig *van* és mindig *lesz*.

Az idő fogalma, miként a többi fogalom is, tartamára és terjedelmére nézve mindig a fejlődésnek van alávetve. A régiek azt hitték, hogy a *Horák* (istennők) hozzák, rövidítik és meghosszabbítják az időt.

A görögöknél *Kronos*, a rómaiaknál *Saturnus* volt az idő istene, aki saját gyermekeit, t. i. az éveket, hónapokat és napokat elnyeli; összehasonlították az időt egy tengerrel, egy végtelennel.

Kant, a múlt század leghiresebb német bölcse az azt mondja:

„Az idő nem tapasztalati fogalom, hanem szükséges képzet, mely minden nézlet alapja; nem általános fogalom, hanem az érzéki nézlet, a gondolkodás tiszta formája.“ *Kant* ezt is mondja: „A tér a külső érzékek formája, az idő pedig a belső érzékek formája.“

De amióta a physiologiai és kísérleti lélektan, különösen pedig a gyermek és az érzékek lélektana oly meglepő haladást tett, most a természetbuvároknak és a bölcészeknek más véleménye van a *térről* s az *időről*.

Miként minden elvont fogalom, pl. ok okozat, cél-eszköz, úgy ez a kettő is (tér és idő) csak tapasztalatból származik. Minden testnek van terjedése és minden eseménynek van a *külvilágban*, minden érzésnek pedig az ember *belsejében* kezdete és vége. Nincs anyag *tér* nélkül és nincs akár belső, akár külső tünemény *idő* nélkül.

Noiré Lajos, a monistikai bölcészet terjesztője, mondja: „A tér a mozgásnak, az idő pedig az érzés mértéke.“

A nap mozgása, a hold különböző alakjai, a száraz és a nedves, a hideg és a meleg időjárás váltakozásai, a fiatalkor és az öreg kor, a gyermekkor és az aggkor, a virágzás és a gyümölcsözés, a vetés és az aratás, a betegség és az egészség helyreállítása, a fájdalom és az öröm kezdete, tartama és megszűnése, általában minden inger, minden érzet már az első emberben fel ébresztette az *idő érzetét*.

Az ősi népeknek a művelődéstörténetben és a bibliában előforduló és az időre, az időfolyamra, az időközre, az időpontra, az időszakra, az idősorra vonatkozó kifejezéseiből az tűnik ki, hogy az idő érzéke, érzete, képzele és fogalma csak lassanként fejlődött.

Hogy már az állatoknál is észrevehetőek a *tér* és az *idő* érzékeinek nyomai, azt az emlősök életmódja, a vándormadarak költözése is bizonyítja. A gyermek az első hónapokban észreveszi a szoptatás és az alvás idejét; később pedig elég gyakran lehet tőle e kérdéseket hallani: *hol? mikor? történt ez meg ez.*

Érdekes figyelemmel kísérni a gyermeknél az önérzésnek, az öntudatnak, az időre vonatkozó kifejezések megértését és helyes felhasználását és végül az óra helyes felfogásának kezdetét.

Tudjuk, hogy a gyermekek nagyon szeretik az ütemirást, hogy dobszó mellett szivesebben indulnak és hogy a vers üteme nekik nagyon tetszik; de ezt csak azoknál fogjuk tapasztalni, kiknek jó *időérzékük* van.

A nevelés feladata az idő érzékét, az idő becsülését gyakorolni. A felnőtt embernél az időképzetek fontos szerepet játszanak. A belső észrevételek és a külső benyomások mindig időképzetekkel vannak összeköttetésben. A belső képzetek társítása, a visszaemlékezés, a reménylés, a megvárakozás, a jövő előrelátása, az unalom, mindezek az időérzék közreműködésével jönnek létre.

A belső ingerek, az érzetek és érzelmek kezdete, tartama, mulandósága és vége csak a belső idegek, az agyvelő és a lélek segítségével foghatók fel, hasonlíthatók össze és ítélték meg; és ezen ítéletek is nagyon szubjektívek. A mi az egyiknek sokáig tart, a másiknak rövid ideig tartónak látszik.

A külső benyomások tartamát csak a külső érzékek, de különösen a látási, hallási és tapintási érzékek, továbbá az idegek, az agyvelő és a lélek segítségével lehet felfogni. Így pl. tudjuk, hogy az izomrost sebessége a melegvérű állatoknál 1 másodperc alatt 10—13 méter, hogy Helmholtz szerint az idegsebesség az állatoknál 1 másodperc alatt 30—33 métert, a békaczombnál 24 métert tesz. A Hipp-féle Chronoskop segítségével már képesek vagyunk $\frac{1}{1000}$ másodpercet mérni is meghatározni.

Freycinet, francia tudós és volt francia hadügyminiszter „A természet-tudományi megismerés alapjai“ cz. művében a *tér* és az *idő* fogalmát egymással összehasonlítván, ezt mondja: „A tért háromméretűnek képzeljük, az időnek pedig csak egy mérete van és ez egyenes vonal mintájára fejlődik.

A tér változatlan, ellenben az idő szünet nélkül változik. A napok folytonosan leválnak a jövőből, hogy a múltba térjenek. A tért közvetlenül meg tudjuk mérni, összehasonlítva más térrel, az időt csak közvetve, mester-ségesen tudjuk megmérni.“

A ki az idő fogalma komoly tanulmányozása iránt érdeklődik, annak *Posch Jenő szolnoki gymnasiumi tanár* „Az idő elmélete“ cz. érdekes tudományos művét ajánlom. Ezen mű két részből áll. Az első rész tartalma a következő:

Előszó. I. Bevezető kétségek. II. A múlás ténye. III. A múlás megítélése. IV. A jövő esemény és megítélése. V. A jelen esemény és megítélése. VI. Az egyidejűség. VII. A tartósság. VIII. Az időképzet további fejlődése. IX. Az idő metaphysikája.

A második rész, az időről való tudomány *története* következő tartalommal:

Előszó. I. *Ókor*: Pythagorusok, Plato, Aristoteles, Strato, Krilolaus, Stoikusok, Epikureusok stb. stb. II. *Ujkor*: Hobbes, Descartes, Spinoza, Locke, Leibnitz, Berkely, Humei Euler, Condillac, Kant, Schelling és Hegel, Herbart.

Visszaesés: Trendelenburg, ifj. Fichte, Ulrici, Bauman, Hartmann, Eyfferth, Horwicz.

Szubjektivista irányok: Waitz, Spencer, Taine, Dühring, Liebmann, Volkmann, Lotze, Wundt.

❖ T Á R C Z A ❖

Deutsch Samu.

1859—1900.

Alig néhány éve, hogy az Értesítő egyik tárczájában kellemes visszaemlékezések hatása alatt jellemeztem a pajzán életkedvtől duzzadó szegedi „zsidó tanító“-t és ime, ma szomorú szavakkal fűzöm az utolsó koszorút, hogy pótolja az árvavirágot, melyet siró panaszzal hervaszt sirján a fagyos téli szél. Még el sem jutott élete delére, midőn az agynak egy égető vérparánya hirtelen, mint a tiszta égből lecsapó villám, megszédítette és titkos erővel vont a végső enyészetbe, a sir felé.

Három évvel ezelőtt, éppen a közgyűlés ideje alatt, midőn egy földijénél volt látogatóban, érte a szélhűdés, melytől féltettem. A szerencsétlenséget megelőző napon ugyanis társalgásunk közben észrevettem, hogy szava többször elakad, úgy, hogy ő maga nyugtalanzkodva figyelmeztetett a szomorú tünetre. Másnap beállt a katasztrófa, de sejtelmem sem volt róla. Csak midőn hónapok múlva hozzám fordult valamely ügyben, vettem rémülettel észre a nagy szerencsétlenséget. Miglen írása remegő kézre vallott, a hemzsegő helyesírási hibák az agy világosságának elborulását árulták el nekem. De a világért sem tudakozódtam volna a derék, jó feleségnél, hogy érzi magát férje, azzal áltattam magamat, hogy a szegény hitves talán még nem is sejti a bajt, melyre levelem esetleg figyelmeztetné.

Az utolsó választmányi nagygyűlés előtt, midőn az immár megjelent új olvasókönyvek kiadása került dűlőre, neki is irtam, hogy amennyire teheti, jöjjön fel ő is, mert minden egyes szavazatnak döntő értéke lehet. Ha ismerem volna bajának nagyságát, dehogy irtam volna neki! Ő pedig, ki már a sir szélén állott akkor, s tiszta elmével nem gondolkozott, ösztönszerűleg engedelmeskedett, mert hiszen mindig eljött, ha híttam s ezért hívó szavamra most is megjelent. Sohasem felejttem el, mint meghült ereimben a vér, mikor belépett hozzám, hol több barátommal együtt tanácskoztunk. A paralizis félre ismerhetetlen tünetei kiültek arczára, tükröződtek szemeiből. És ó, mily kegyetlen végzet, a szerencsétlen ember még tudatában volt a veszedelmes kórnak, palástolni szerette volna baját és felszólalással is részt vett a tanácskozásban de szavai után valamennyien megtudtunk mindent. Seretetteljes szemrehányással illettem, hogy gyengélkedve miért fáradt ide és bucsuzáskor karon fogva vezettem le a harmadik emeletbeli magasságból, hova szerény állásomban feljutottam. Soha el nem felejttem, mint remegett testének minden porcikája s alig hogy leértünk, kocsit hozattam, hogy hajtson lakására. De azért másnap ott volt a nagygyűlésen, hogy szavazatával növelje az aránytalan szótöbbséget, melylyel a nagyválasztmány az olvasókönyvek megírásával csekélységemet megtisztelte.

Fonnyadt, hervadt napról-napra és e végzetes betegségben maradt még annyi lelki ereje, hogy egy egész tanéven keresztül megállta helyét az iskolában. Engem igaz tisztelet és baráti szeretet fűzött hozzá, mert komoly férfiak tanácskozásában, vagy mikor a jókedv derűre hangolta, talpig ember volt minden ízében. Meggyőződésétől soha el nem tért senki kedvéért és érdekeivel mit sem törődött akkor, midőn az általa felismert igazságért kellett sikra szállnia. E mellett aranyos szive volt. Barátaikat páratlan vendégszeretettel fogadta, a szegény kartárs ügyét, ha hozzá fordult, felkarolta és sok szegény ember áldani fogja még sokáig emlékét. Mikor az „Értesítő“ ben először irta czikke alá, neve mellé, hogy „szegedi zsidó tanító,“ pusztán különczkedésnek vettük, csak később, midőn közelebbről megismertem, tudtam meg, mi rejlik a „zsidó tanító“ mögött. Rajongásig szerette felekezetét, zsidó voltaért kész lett volna, bármely perczben, utolsó csepp vérével áldozni. Mikor a B.-Csabán tartott fiókköri ülésen ugy éjféltájban, több mint száz ember jelenlétében pohárköszöntőt mondott, sirva fakadt a hitközség elnöke örömeiben, hogy felekezetünknek ilyen tanítói vannak. Nem kereste a szó hatását és mégis gyújtott, a magyar-zsidó hitközségek misszióját még senki sem ecsetelte szebben, találóbban, mint ő akkori felszólalásában. Schön Bernát barátommal ámulva hallgattuk, kik büszkén vallottuk magunkénak. És mikor gyönyörű hangján elénekelte a „Bölcső dal“-t, mely *Scheer* Bernát barátomat mindenkor könnyekig indította, meghódította az egész társaságot mindenütt. E mellett nagy emberismerő volt és kritikája az emberekről mindig talált. Csak egyetlen ember volt, kiről gyermeki tisztelettel szólt, az ő papjáról, kit rajongásig szeretett. Ez is, azt hiszem, jellemző ama példabeszédes barátság mellett, melyben papok és tanítók élnek egymás közt.

Otthon ugy élt, mint a kiskirály. A szeretet volt az ő birodalma, elkényeztette mindenki. És ő is csak otthon, Szegeden érezte jól magát, szive minden gyökerével szülőföldjén csüngött, melynél kedvesebb várost nem ismert a föld kerekén. Az árvíz után, még egészen fiatal ember korában, került vissza a szegedi ujonnan szervezett iskolához, melynek kötelességtudó tanítója maradt halála napjáig. Érzékeny a hitközség vesztesége, mert helyét az ő szellemében nem fogja betölteni senki sem.

De mily parányivá törpül e veszteség a szerető hitves vesztesége mellett, ki benne lelkét egészen betöltő világát eltemette. Mivé törpül e veszteség a gyermekek vesztesége mellett, kik halálával kora árvaságra jutottak. Mivé

törpül e veszteség a rokonok vesztesége mellett, kiknek tettel és tanácscsal volt hű gyámolítójuk és kik nem szorultak reá, szeretettel vallották büszkeségüknek. Most már mindennek vége és csak a kegyeletes emlékezet fog virrasztani fölötte.

Temetésén még egyszer megnyilvánult a szeretet és nagyrabecsülés, mely őt az életen végigkísérte. A főrabbi megható beszédben méltatta érdekeit, a kórus, melynek egyik disze volt, elénekelte fölötte a gyászdalokat, *Strasser* Antal tanítótársa elbucsuzott tőle a kartársak nevében, aztán vállukra vették szerető unokaöccsesei a koporsót, hogy legalább utoljára ők is viseljék terhét a drága rokonnak, ki életében vajmi sokszor viselte az ő terhökét. Azután dübörögnek a hantok és míg a szegedi temető egy sirhanttal gazdagabb, a magyar-zsidó tanítóság és egyesületünk egy érdemes taggal szegényebb.

Egy hű baráttal, egy kedves emberemmel szegényebb vagyok én is. Ha arrafelé visz utam, meglátogatom újból, de nem fog felém sugárzani szemeinek mosolygása, nem fogom hallani nemes szivre valló derült kacagását, örök pihenésében már nem zavarja semmi sem. Ne is zavarja nyugalma szeretteinek keserve. Imádott szülőházája földjében pihenjen békében!

Barna Jónás.

EGYESÜLETI ÉLET.

Figyelmeztetés. Egyesületünk rendes tagjait arra kérjük, hogy alapszabályaink értelmében mindazok, a kik az 1900-dik év alatt tagsági díjaikat be nem fizették, illetőleg még 8 koronával hátralékban vannak és az elnökség részéről fizetési halasztást nem nyertek, tagsági kötelességeiknek január 10-éig tegyenek eleget, mert különben kilépetteknek fognak tekintetni.

Budapesten, 1900. december 31-én

Az elnökség.

Kérelem. Kérjük tisztelt kartársainkat, sziveskedjenek bárczaggyűjtésük eredményét január 10-éig beküldeni, hogy az évrőlalkalmával külön felszólításokat ne kelljen szétküldenünk.

Az elnökség.

Tudósítás.

A közp. választmány december 27-iki üléséről a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Bárd Rezső, Györi Adolf, Lederer Ábrahám, Reif Jakab, Révai Miksa, Sebestyén Manó. Székely Lajos.

Távollétöket kimentették: Halász Náthán, Barna Jónás, Pfeiffer Ignác és Csukási Fülöp.

A november 15-diki ülésről szóló jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után a tanácskozás a következőképen folyt:

1. A f. é. szeptember 17-én tartott ülésről szóló jegyzőkönyvnek azon pontjára nézve, mely a magyar nyelvkönyvről szól, *Mandl* Bernát kifogásolja, hogy az ő külön véleménye nincsen felvéve. A választmány ennek utólagos felvételét a mai ülés jegyzőkönyvébe elrendeli.

2. Elnök jelenti, hogy Györi Adolf, valamint Halász Náthán tiszteletére tartott jubileumi ünnepélyeken a választmány határozata értelmében képviselte az egyesületet. A választmány ezt köszönettel tudomásul veszi.

3. Jelentést tesz továbbá az elnök, hogy néhai Rappoch Ignáczné által az egyesületnek hagyományozott 400 korona e napokban *az időközben gyümlöcsötetett tőke kamatjaival, 19 koronával együtt az egyesület pénztárába folyt.* A választmány ezt örvendetes tudomásul veszi.

4. Tudomásul veszi a választmány elnöknek azon jelentését is, hogy a választmány határozata értelmében Oblatt Aladár részére a 400 koronát mint segélyt, melyet részére, mint kiskorú gyermekének boldogult atyja néhai Oblatt Mór tagság által biztosított, e napokban a gyámhatóság engedélye szerint kifizetett, továbbá, hogy Friedmann József férjhez menő leányának a megszavazott 120 koronát folyóvá tette.

5. Péterfy Sándor igen figyelemre méltó levélben köszöni meg az egyesületnek, hogy 150 drb. étjegyet küldött a „Tanítók Háza“ növendékei részére és 15 koronát a Kisfaludy-szoborra. Tudomásul vétetik.

6. Elnök szomorú jelentést tesz Deutsch Samu szegedi tanítónak, az egyesület érdemes válaszmányi tagjának elhalálozásáról.

A választmány a derék tanítónak és ügybuzgó tagjának vesztesége felett mély sajnálkozásának, és a gyászoló család irányában őszinte részvétének ad jegyzőkönyvi kifejezést; özvegye részére a kért alapszabály szerint 400 koronát, mint özvegyi segélyt engedélyezi.

7. Beható tanácskozás után a választmány négy folyamodó részére összesen 144 koronát beteg- és rendkívüli segély czimén engedélyez.

8. Elnök által az utolsó ülés óta 12 tanítónak kisebb-nagyobb összegekben folyósított segélyeket, összesen 84 koronát utólagos jóváhagyásával látja el.

9. Az egyesület kötelékébe vétetik fel mint rendes tag Stahlberg József pásztói tanító (22 éves) tagdíjpótlás kötelezettsége nélkül.

10. Egy rendes tagnak a nyolcz korona tagdíj lefizetésére kért halasztást a válaszmány megadja.

11. Bárd Rezső igéri, hogy a magyar nyelvkönyvek kéziratát a legközelebbi válsszmányi ülések egyikén be fogja terjeszteni. Tudomásul szolgál.

A dunántuli rabbi egyesület pályázati felhívásának az egyesületi közlönyben való díjtalan közzétételét a választmány engedélyezi, miután a pályázat felekezeti tanügyünk fejlesztését czélozza.

Pályázat az izr. tanítók árváinak segélyezésére.

Az Orsz. izr. tanítóegyesület 1882-ben, fennállásának negyedszázados évfordulója alkalmából nyilvános gyűjtés útján, melyhez hazánk hitközségei, tanító-testületei és áldozatkész hitfeleinek legnemesebbjei tetemes összeggel járultak, elhunyt tagjai *kiskorú árváinak gyámolítására* „Árva-alap“ czimén immár 30,000 koronát gyűjtött. Ezen összeg kamatjaiból alább közzétett nyílt pályázat útján 900 korona kerül kiosztás alá, mely pályázatra felhívjuk az illetékes körök figyelmét.

A pályázati feltételek a következők:

I. Az „Orsz. izr. tanítóegyesület“ az árva-alapból rendelkezésre álló kamatok erejéig *hét* 100—100 koronából — köztük *egy* 100 koronából álló Reif Jakab nevére szóló alapítvány — és *egy* 200 (kétszáz) koronából álló árva-segélyt oszt ki, oly elhunyt zsidó tanítók árvái közt, kiknek atyja legalább is három éven át volt az egyesületnek tagja.

II. Különös figyelembe részesülnek azon elhunyt rendes tagok szegénységben hátramaradt kiskorú gyermekei, kik a szülői házon kívül, idegen helyen neveltetnek.

III. Első sorban oly rendes tagok árvái vétetnek az alap jótéteményei-

nek kiosztásánál figyelembe, a kik az orsz. izr. tanítóegyesületnek régibb idő óta tagjai, járandóságukat pontosan befizették és az egyesület felvirágzásához egyébként is hozzájárultak.

Oly tagok árvái, kik három évnél rövidebb ideig voltak tagjai az egyesületnek, az árvasegélyre nem tarthatnak igényt.

IV. A folyamodók közül előnyben részesülnek oly tanítóözvegyek, mint a folyamodó árvák gyámjai, kik igen csekély, vagy semmiféle nyugdíjban nem részesülnek, továbbá azon tanítók árvái, kik életökben az árva-alap gyűjtése és az egyesületi tankönyvek terjesztése körül buzgólkodtak.

V. A *kétszáz koronából* álló árvasegélyre csak teljesen árva (atyátlan és anyátlan) tarthat igényt. Teljesen árva hiányában ezen 100 forintos segélyösszeg két egyenlő részben, két atyátlan árva közt osztatik meg.

VI. Az árvasegély elnyerése ügyében benyújtandó kérvényt, az árva-bizottság és vidéki körök meghallgatása után a központi választmány végérvényesen intézi el.

VII. A segélyezésekre érdemeseket ajánlhatja: valamely vidéki kör, vidéki választmányi tag, hitközségi, iskolai és politikai hatóság.

VIII. Az árvasegély odaitélése egyelőre csak egy évre szól. Jogában áll azonban minden kiskoru árvának kérvényét megújítani.

IX. A családi és egyéb viszonyokat feltüntető hiteles adatokkal felszerelt kérvények, a folyamodó árvák gyámjai által *1901. évi január 20-áig* az egyesület elnökségéhez (Budapesten, Sip-utca 12. sz. a.) küldendők. Az odaitélés január hó végén tartandó választmányi ülésben történik.

A kitűzött határidő után érkező, vagy hiányosan felszerelt kérvények csak az esetben vehetők figyelembe, ha az árvabizottság azt javasolja.

Budapest, 1900. december 27.

Az Orsz. izr. tanítóegyesület központi választmánya nevében:

Hajnal Jakab
egyes. titkár.

Kornfeld Gyula
egyes. elnök.

Pályázat.

Az „Orsz. izr. tanítóegyesület“ által létesített ezerforintos „*Jókai Mór alapítvány*“ ez évi kamatai — 100 korona — jövő hó folyamán kerülnek kiosztás alá. Az alapítólevél értelmében ezen összeg oly izr. felekezeti tanítónak és egyesületi tagnak fog ösztöndíj czimen odaitéltetni, aki a magyar nyelv oktatásában valamely nemzetiséglakta vidéken működve, felsőbb hatóságok által is hivatalosan elismert sikereket tudott felmutatni. A jutalom odaitélésének joga a közp. választmány hármass jelölése alapján méltóságos dr. Jókai Mór koszorus költönket illeti.

Felszólítjuk tehát egyesületünk mindazon tagjait, kik ezen ösztöndíj elnyeréseért folyamodni szándékoznak, hogy sziveskedjenek kellően felszerelt kérvényeiket az egyesületi elnökség czime alatt legkésőbb 1901. január hó 20-dikáig beküldeni.

Budapesten, 1900. december 27-én.

Hajnal Jakab
egyes. titkár.

Kornfeld Gyula
egyes. elnök.

Pályázat.

Az „Orsz. izr. tanítóegyesület“ által létesített „*Lederer Abrahám-ösztöndíj és segély alapítvány*“ f. évi kamatai — 100 korona, — mely összeget Lederer Abrahám tanár úr ugy mint múlt évben, most is 20 korona adományával

120 koronára emelte, — január hóban kerülnek kiosztás alá. Ezen alapítvány elnyeréseért folyamodhatik:

a) közép, vagy szakiskolát, valamint felsőbb tanintézetet látogató oly szegénysorsu, jó erkölcsü, szorgalmas tanuló, a kinek atyja egyesületünknek legalább három év óta rendes tagja. Egyenlő minősítvény mellett előnyben részesülnek azon folyamodók, kiknek atyja egyesületi kiadványaink terjesztése által az egyesületi vagyon gyarapításához járult;

b) gyógyfürdőre szoruló, betegségben sinlődő gyermekek, kiknek az atyjuk az egyesületnek legalább három év óta tagja;

c) leánykiházásítás alkalmából anyagi segélyre szoruló egyesületi rendes tagok.

Pályázati határidő 1901. január hó 20-án

~~1901. december 27-én.~~

KÖNYVTÁRA
ZSÉ

Fölkéretnek a t. pályázni kívánók, hogy munkájuknak pontos, részletes tervezetét és legalább három jellemző fejezet teljes kidolgozását idegen kéz-irással, jeligés levélke mellett alólirott elnökségnél legkésőbb 1901. május 1-ig beadni sziveskedjenek. A tankönyveknek akár egyes részeire, akár összességére lehet pályázni. A beérkezendő munkák *Dr. Bernstein Béla, Dr. Herczog Manó, Dr. Neumann Ede, Dr. Perls Ármin, Dr. Steinhercz Jakab* rabbi urakból álló bizottságnak fognak bírálatra kiadatni. A pályanyertes munkák, esetleg az imakönyv és bibliafordítás kivételével, mint a Dunántuli Rabbi-egyesület kiadványai fognak megjelenni, a szerzőnek ivenként biztosítandó 40 kor. tiszteletdíj mellett.

Komárom, 1900. december hó

Dr. Schnitzer Ármin s. k.
elnök.

Ha ez így volna! De a mi bölcselméjü halandók lelki szemei előtt eszménykép gyanánt lebeg, gyakran úgy viszonylik a valósághoz, mint óriás a törpéhez, vagy: miként a nyíló rózsza bársonylevele a fekete töviséhez.

Alig kerültek a nagybecskereki zsidó gyermekek a községi iskolába és nevelés-oktatásuk a város vállaira nehezedett, az *imádság* hozta forrongásba a kedélyeket. Azt akarta a város, hogy a zsidógyermekek együtt imádkozzanak keresztény iskolatársaikkal. Hiszen nagyon szép, nagyon kedves és üdvös dolog volna, ha oly imádság szerkesztetnék, mely amellet, hogy fel-emeli a gyermeki szívet az Istenség magasztos trónjához, nem sértené sem a gyermek, sem szülei vallását, vagy jobban mondva vallásos meggyőződését.

Emlékszem, Zichy Antal idejében mennyi-mennyi zürzavar keletkezett, mennyi perpatvar támadt, mivel az említett férfiú oly kis imádságot akart, melyet minden ember elmondhatott, anélkül, hogy vallását érintette volna. Becskereken a szokásos „Mi Atyánk“ és „Üdvözlégy Mária“ imádságokat akarta a város, ebbe meg a zsidók nem mentek belé, proponáltak Zichy-féle formulát, ezt a keresztények elleneztek, hát megállapodtak abban, hogy külön imádkoznak a zsidók és külön a keresztények is.

Igy történik, hogy öt perczcel a közönséges imádság előtt a zsidógyermekek külön terembe vonulnak és ott elmondván saját imádságukat, bevonulnak a tanítás termébe, hol távollétükben a keresztények buzgókodtak.

Én Istenem, mily visszás helyzet! Mennyi ferdeség egy csomóban.

Hát nem-e éppen akkor, mikor ezek az istenadta zsidógyerekek külön terembe vonulnak a végből, hogy Istenüket saját módjuk és rendjük szerint imádhassák, mondjuk, nem-e akkor merül fel agyukban az a gondolat, hogy ők jobbak, vagy rosszabbak a többi gyermekeknél, mert különben együtt imádkozhatnának velük. Vagy nem-e éppen akkor, mikor a keresztény gyermek látja, hogy a zsidó pajtása éppen akkor távozik, mikor ő imádkozik és akkor jön be a terembe, mikor ő ájtatoskodását befejezte, mondjuk nem-e éppen akkor kél szívében annak érzete, hogy ő különb a zsidónál; mert különben annak is szabad volna a teremben lenni akkor, mikor ő imádkozik. A válaszfalakat akarjuk lerombolni és az előítéleteket tápláljuk, egybe akarjuk olvasztani a kebleket és az elkülönítés mérgét csepegtetjük beléjük éppen akkor, mikor a szív szeretete azt sugalhatná: Im „Egy atyának vagyunk gyermekei, a magyarok Istenének fiai.“

Képzelem, mit gondol az a zsidó gyermek, mikor más valláson levő társainak imádsága elől kitér, vagy mit érez az a keresztény, ha látja, hogy a zsidó nem akar jelen lenni, mikor ő ég felé emeli tekintetét? Nem helyes az, mit a nagybecskereki urak kifundáltak. Azért, ha már épenséggel nem lehet oly imádságot megállapítani, mely minden ember érzületének megfelel, úgy hagyják inkább azokat a zsidógyermekeket abban a tanteremben, melyben a többi ájtatoskodik, avval a meghagyással, hogy ők gondolatban is elmondhatják a saját imádságukat; mert a jó Isten, ki a szívet és vesét megvizsgálja, az ember gondolatait is ismeri, érti. Hanna nem imádkozott hangosan, csak ajkai mozogtak: Isten mégis meghallgatta kérését.

Én is jártam keresztény iskolába, róm. kath. papok voltak tanárain; az imádságnál, sőt a hitoktatás alatt is mindig jelen voltam, mi több hébenkorba a keresztény templomban is eljártam társaimmal: azért mégis jó érzületü zsidónak tartom magamat.

Rosinger Márton.

Rosinger Márton született 1857-ben, Nádudvaron, meghalt Miskolcson, 1900. augusztus 27-én. *) A magyar-zsidó tanítószegénység geniusa bátran öltöhet gyászt, mert abban a tanítóban, kinek élte lefolyását, küzdelmeit gyarló szavakban leírom, legbuzgóbb híveinek egyikét vesztette. Azon ritka tanítók egyike volt ő, ki a gyermekek tanítására, nevelésére a tanképesítőn kívül még igazi hivatottsággal, rátermettséggel bírt. A 43 évből, a mit élt, majdnem 30 évet tanítással töltött. Már az elemi iskolában feltűnést keltett éles esze, és rendkívüli szorgalma által, úgy, hogy alig töltötte be 13-ik életévét mikor a nádudvari elemi iskolához segédtanítónak lett megválasztva. A héber tantárgyakban, főleg a talmudban való kiképeztetését a tudós Rosenfeld Mayer, mostani miskolczi főrabbinál, ki akkor a nádudvari izr. hitközség papja volt, nyerte.

Tanulótársai voltak: dr. Bárány, mostani kecskeméti pap, Szabolcsi Miksa, az „Egyenlőség“ szerkesztője, kikkel egyszerre a budapesti rabbi-képző intézetbe lépett. De részint gyengélkedése, részint pedig a nyomorral és a szegénységgel folytonos küzdelme rákényszerítették a csak hosszabb ideig való tanulás után elérhető pályát a rövidebbel, a tanítóival felcserélni. Vas-szorgalmánál és ritka észtehetségénél fogva jeles oklevelet nyert. Előbb több előkelő háznál és különböző helyeken mint nevelő működött, míg végre, 1886-ban hitközségünk fiúiskolájához lett megválasztva.

Az élete delén elhunytat hosszas, majdnem 2 évig tartó sorvasztó betegség vitte sirba. Azok, kik őt betegsége alatt gyakran meglátogatták és martíromságát látták, bátran mondhatják, hogy rá nézve a halál valóságos megváltás volt. Az izraelita hitközség fiúiskolájánál 14 éven át, mint ritka lelkiismeretes, hivatásától teljesen áthatott tanító buzgón működött. A záróvizsgák alkalmával az iskolaszék által felvett jegyzőkönyvek a legnagyobb elismeréssel adóznak neki a vezetésére bízott gyermekekkel elért ritka eredményekért. Nyugodt kedélye, szelid bánásmódja, finom modora okozták, hogy a gyermekek a rajongásig szerették, a gyermekek szülői pedig becsülték és tisztelték. Tapintatos fellépése, igazi hamisítatlanbarátságja és mindenek felett jellemzilárdsága által kartársai osztatlan nagybecsülését vivta ki magának. Hiába! Rosinger Márton nem volt közönséges tanító. Egyáltalában nem tartozott azon tanítók közé, kik az iskolai port lerázva, mit sem törődnek a további önképzéssel, ő éjjel-nappal tanult.

Tudvágya és tudományszomja kielégítésére nagy nyelvismerete szolgált; a magyar, német, héber és francia nyelvet majdnem egyforma tökélyvel bírta, azonkívül a latin nyelvben is jártas volt.

Bámulatos az a munkásság, melyet kifejtett. Az iskolában való elfoglaltsága mellett még privát órákat is adott, azonkívül tudósítója és részben munkatársa volt több fővárosi napilapnak, jelesül az „Egyetértés“-nek, a „Budapesti Napló“-nak, a „Pesti Hírlap“-nak, a „Budapest“-nek, a „Pester Lloyd“-nak és a „Wiener Tagblatt“-nak, ugyancsak a helyi legtöbb lapnak és több paedagogiai szaklapnak. És midőn a terhes napi munkától elnyüve, testileg és lelkileg kimerülve este hazatért, korántsem gondolt arra, hogy fáradt testét és szellemét kipihentesse, hanem akkor még tanügyi és bölcsészeti művek olvasásába merült. Innen van, hogy paedagogiai tudása

*) Mély sajnálatunkra néh. érd. kartársunk nekrológját nagyon megkésve hozhatjuk, mely körülmény azonban érintetlenül hagyja azon kegyeletet, melylyel a megboldogult emlékének adózunk.

Szerk.

bámulatba ejtette azokat, kik őt közelebbről ismerték. Contemplatív természeténél fogva inkább szükszavu, mint közlékeny volt, de amihez hozzászólt, talpraesett, következetes volt és logikai élel birt. De valamint az elemek, Schiller szerint gyűlölik az emberi kéz által alkotott dolgokat, ugy a természet sem szereti, ha az ember erejét meghaladó dolgokat mível s rendszerint megszokta magát boszulni. Rosinger Márton rozzant porhüvelyében óriási akarat-erő és szellem lakózott, mely tudvány és tudományszomjtól sarkalva, nem haladhatott párhuzamosan az amugy is gyenge szervezetével, sőt inkább annak rovására fejlődött és így a természet törvényei szerint vaskövetkezetességgel be kellett következnie annak, ami — fájdalom — oly korán bekövetkezett.

Élete hasonlított a gyertya lángjához, mely, midőn másoknak világít, önmagát emészti fel, ő is gazdag tudásával, fényes eszével száz meg száz másnak világított, de önmagát felemészttve, mély gyászba borította kedves hitvesét, egyetlen kiskoru fiát és agg édes atyját, kinek ő egyedüli támasza volt. Utolsó perczében nem gondolt egyébre, mint kedves nejére, kit vigasz és támasz nélkül hagyott. Oh, az ő neje! a fájdalom valóságos Nióbéja, ő is a szenvedések összes torturáin ment keresztül két évig betegeskedő férjének ápolása alatt. Mint a mesebeli madár szive vérével táplálja a fiókáit, ugy ápolta ő is a leggyöngédebb hitvesi önfeláldozással férjét, kit jobban szeretett saját magánál, oly türelemmel, oly kitartással, mely ritkitja párját. Bánattól sujtott lelkének szolgáljon némi vigaszul azon tudat, hogy fájdalmában osztoznak mindazok, kik férjét ismerték.

* * *

Temetése a közönség nagy részvéte mellett ment véghez, melyben a hitközségi és iskolaszéki tagokon kívül részt vettek még: Hidvégi Benő kir. tanfelügyelő, Pálffy István segédtanfelügyelő, valamint a többi felekezetek tanítóinak nagy része is.

Gyászjelentéseket adott ki a család, a tanítói testület, a hitközség az iskolaszékkal egyetemben. Gyászbeszédeket tartottak: Rosenfeld Mayer főrabbi, Dr. Spira Salamon hitszónok, Schlesinger Ármin leányiskolai igazgató-tanító; kint a temetőben pedig Grosz Izrael „talmudtorah“ tanító szép, átgondolt beszédben mondott még végbucsuztatót. *Schönbrunn Márk.*

KÖNYVISMERTETÉS.

Folytatásul Dr. Krausz Sámuel tanár ur által e lapok 12. számában összeállított izr. neveléstani művek sorozatához. Közli: Singer Izrael, nyug. néptanító, gymn. hittanár, Sátoralja-Ujhely.

Dr. Krausz Sámuel tanár úr nagy hála! kötelezte az érdeklődőket a körülbelül 100 művet magában foglaló és azonos tartalmu neveléstani lista összeállításával. Alapos czáfolatául szolgál fáradságos munkája azon ráfogásnak, melylyel a keresztény paedagogusok illetik a zsidókat, hogy a nevelésről vajmi keveset irtak.

Dr. Krausz tanár urnak e lapok hasábjain történt felhívása folytán következőkben van szerencsém kiegészíteni listáját.

Tájékozásul megjegyzem, hogy 4 osztályba sorolom a könyveknek alább összeállított lajstromát.

I. Olyanokra, melyek másforma tanításuk mellett *neveléstani* tételeket is tartalmaznak, anélkül, hogy erre *külön fejezetet* szentelnének. Ezeknek a száma oly nagy, hogy aránylag csak néhányat sorolok fel közölük.

II. a) Olyanokra, melyek *külön fejezetet* szentelnek e czélra.

b) Olyanokra, melyekben az atya szól fiaihoz, hogy *hogyan* éljenek és *hogyan neveljék* gyermekeiket. Dávid királyhoz hasonlóan (Királyok könyve I. 2.) ezek is megszólításul a בני „fiam“ szót használják. Ezeknek a száma oly csekély azonban, hogy a II. sorozat között emlitem.

III. Olyanok, melyeknek már czime is „Neveléstan,“ avagy „Oktatástan.“ Jelezni fogom a könyv czimét, szerzőjét, annak lakhelyét, esetleg a könyv megjelenésének helyét és idejét.

I.

1. Széfer Chassidim : Chassid Jehuda, Regensburg, 13. század.
2. Széfer Chachajim : Löw Beczalel rabbi, Prága.
3. Scheloh : Horovicz Jezsajás rabbi, Majna m. Frankfurt.
4. Amude Schésch : Luntschitz Efrajim rabbi, Prága.
5. Mischnat Chachomim : Chagis Mózes rabbi, Jeruzsálem.
6. Dibre Scholem Veemeth : Wesseli H., Berlin.
7. Széfer Habrit : Elijahu Pinkász, Lemberg.
8. Mispot Scholem : Abrahamovitz, Wilna.
9. Teuda Bejisroel : J. B. Lewinsohn, Odessa.
10. Beth Jehuda : J. B. Lewinsohn, Odessa.
11. Machneh : Lewy Simon, Czece *)

Neveléstani közleményeket tartalmaznak még a Stern M. E. Bécsben szerkesztette „Kochbe Jiczhak“ cz. folyóirat (megjelent 36 füzetben), továbbá a „Bikurim“ (Kellner: Bécs) és a „Haczofeh“ (Bradea: Krakkau.)

II.

12. Menorat Hamoer : Abahab Jizchak r., Amsterdam.
13. Réschit Chochmoh : Elia de Vidal, Sofkesva.
14. Czédoh Ladorech : rab. Mnachem b. Sorach, Lemberg, 1839.
15. Malot Umidot : Jekutiél Horofe r., Varsó.
16. Ómecz József : Frankfurt a. M.
17. Jésch Nochlin : Horowitz, Lemberg.
18. Czvotat Hageonim : Asknási Czwi r. és Liza Jakab, Varsó.
19. Alim Letrufa : Eliah Gaon r., Wilna.
20. Bet Abraham : Abraham r., Danzig.
21. Mostot Tebel : Friedhausen Dávid, Sátoralja-Ujhely.
22. Bele Jóecz : Eliezer, Pápa, Bécs 1865.
23. Orach Chajim : Schwarcz Chajim r., Hürben.
24. Maasze Abot : Hirsch Izsák r., Sechshaus.
25. Von der Pflege des sittlichen Momentes in der Schule : Hirsch Sámson Rafael r., Frankfurt.
26. Das Zusammenwirken von Schule und Haus : Szerzője ugyanaz.
27. Chermon : Nobel József r., Halberstadt.

III.

28. Gidul Bonim Vchinoch Neorim : Hene Salma rabbi, London, Lemberg 1833.
29. Chobot Haaw Lebno : Reifmann Jakab, Pétervár 1881.
30. Aszoroh Maamorot Leschalat Hachinoch : Kalmansohn Mózes, Varsó 1887.
31. More Derech : Wilheimer Jónás, Bécs.
32. Schulgesetzgebung und Methodik der alten Israeliten : Dr. Duschák M., Bécs 1872.

*) Nevezett e sorok irójának körülbelül 62 évvel ezelőtt tanítója volt szülőhelyén, Pakson.

33. Wie sollen wir erziehen unsere Jugend? Dr. r. Neustadt P., Boroszló.

Ezen művek egynémelyikét használtam fel nevelés- és oktatástani munkáimban, melyek más hason munkáktól abban különböznek, hogy a biblia, talmud és modern paedagogián alapulnak, melyekből körülbelül 2000 neveléstani tételt citálok, nem véve ki a forrásokból az új testamentumot sem. Neveléstani művecskéim a következők:

1. Erziehungslehre für Israeliten, 1881, elfogyott.

2. Erziehungslehre in Bibel und Talmud: megjelent 18 Caputban a regensburgi „Laubhütte“-ben 1897—98.

3. Pädagogische Aphorismen aus dem Talmud: 25 Caputban, megjelent a „Cantoren Zeitung“-ban, Bécs 1896—98.

4. Pflichten isr. Eltern gegen ihre Kinder: 36 Caputban, megjelent a lebergi „Israelit“-ben.

5. Mnemonik in Bibel und Talmud: 15 Caputban, megjelent a bécsi „Neuzeit“-ban 1897—1898.

6. Pädagogische Aphorismen aus Ben Sirah: 5 Caputban. megjelent a „Cantoren Zeitung“-ban.

7. Pflichten isr. Schulmänner: Három kötetben, 187 l. Sátoralja-Ujhely. Ára 90 fillér.

Kisebb paedagogiai munkák:

8. Rend- és Illemszabályok: 18 kiadás, Sátoralja-Ujhely.

9. Ugyanaz németben. „Pflichten isr. Schulkinder“, Sátoralja-Ujhely. Ára 60 fillér.

10. Az imádság mint nevelési eszköz: megjelent a lebergi „Israelit“ és a „Cantoren Zeitung“-ban.

11. Gyermekjátékok a biblia és a talmudban: megjelent ugyanott.

12. Maleachi próféta fenyegető beszédei, vonatkozással a gyermeknevelésre: megjelent ugyanott.

13. Vom hohen Alter der jüdischen Volksschule: „Ungarischer Israelit“ 1898.

14. Worte der Wahrheit und des Wohlwollens: Sátoralja-Ujhely. Ára 30 fillér. A „Pflichten israelitischer Schulmänner“ című művel együtt 1 korona.

E legutóbbi művecske a vallásos nevelés hanyatlásának okait és annak orvosszereit tárgyalja, hol nemkülönben a „Pflichten israelitischer Schulmänner“ című művecskében még *tizenkét* paedagogiai kéziratot van felsorolva.

* * *

Alkalmi költemények népiskolák számára. Gyűjtötte Schön Bernát. Megjelent Gross testvéreknél Győrött. Ára diszes kötésben 70 fillér.

A tanító különösen iskolai ünnepélyek és az évváró vizsgálatok alkalmával akarja bemutatni tanítványai szavaló képességét, de másrésztől nem kevésbé kívánatos, hogy az elemi iskola növendékei megismerjék jelesebb költőink azon termékeit, melyek fogalomkörének megfeleljenek. Ezen általános szükségletnek akart megfelelni Schön Bernát tagtársunk, midőn kellő tárgyismerettel egybegyűjtötte az elemi iskolás növendékek számára kiválóan alkalmas költeményeket és azokat diszes csokorba kötve nyújtja mindkét nembeli ifjuságunknak. Igen helyes beosztása is. Könyvében hat fejezet alatt csoportosítja a verseket. I. Király, nemzet, haza. II. Dicsőült királynénk. III. Márczius 15. IV. Oktober 6. V. Vallásos tárgyú költemények. VI. Vegyesek. Pósan kívül legjelesebb költőink képviselve vannak a kötetben. Schön Bernát barátunk ezen új könyvét tanítótársaink figyelmébe legmelegebben ajánljuk.

* * *

A képzőművészetek története. Irták: dr. Morvay Győző és dr. Gerecze Péter. Diszes vászonkötésű könyv, a mely a Szemák-féle Ifjusági könyvtár IV. száma. A művészetek történetét dolgozza fel az ifjuság számára, számos magyarázó képpel, az ó-korból kezdve napjainkig. Beleilleszkedik abba a programba, a melyet Wlassics miniszter adott arra vonatkozólag, hogy lehetne hazánkban a művészetek iránt való érzéket kiművelni. E tekintetben a világban, áttekinthetően megírt munka hézagpótló és rászolgál arra, hogy minél többen olvassák. Kiadta Lampel (Wodianer) cs. és kir. udv. könyvkereskedése. Ára kötve 3 korona.

* * *

A búrok magyar vitéze. Irta: Földes Géza. Most, mikor a délafrikai köztársaság hős népe halálküzdelmét vivja, résztvevő rokonszenvvel fordul a magyar nép is a haldokló nemzet felé. A hazaszeretet és a szabadságvágy örök példaképét állították fel a búrok Délafrikában. Az előttünk levő diszes könyv egy magyar fiu kalandos története kapcsán a búr köztársaságba vezet bennünket. Földes nagy művészettel dolgozta fel a regényesség köntösében a legkomolyabb és legmeghatóbb mozzanatokát. Az érdeklődés középpontja mindvégig egy magyar fiu, akit sorsa a búrok földjére hajtott. Mialatt átéljük vele együtt változatos kalandjait, észre sem vesszük, hogy az író megösmerttetett bennünket egy távoli világ hősi lakóinak életével, szokásaival és intézményeivel is. Az idei karácsonyi könyvpiaczon aligha van megfelelőbb mű a serdültebb ifjuság számára. A szép könyvet több színes kép díszíti. Kiadta Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) cs. és kir. udv. könyvkereskedése. Ára kötve 4 korona 50 fillér.

VEGYESEK.

Köszönetnyilvánítás. Örömnapomra oly nagy számmal kaptam nagytekintetű hitközségektől és tantestületektől, mélyen tisztelt rabbiktól és kedves kartársaimtól üdvözlő iratokat és sürgönyöket, hogy lehetetlen azokra egyhamar oly gyorsan és kimerítően válaszolnom, a mint azt kedves kötelességemnek tartom. Addig is, mig minden egyes üdvözlő illő módon írásban fogok megköszönhetni, fogadják az igen tisztelt üdvözlők ez uton egyelőre hálás köszönetemet és viszont üdvözlőmet.

Budapesten, 1900. decz. 31-én.

Halász Nátán
igazgató.

Köszönetnyilvánítás. Tanítói jubileumom alkalmából oly számos üdvözlő érkezett hozzám, hogy azokra egyenként nem válaszolhatok, miért is igen kérem t. jóakaróimat, barátaimat és ismerőseimet fogadják hozzám juttatott jó kívánságaikért, szívélyes megemlékezésükért ez uton hálás köszönetemet. Budapesten, 1900. december hó 15-én. *Győri Adolf.*

Boldog új évet. Ne firtassuk, hogy egy letűnt század szemfödője vagy egy új századnak hajnal derengése-e az imént beköszöntött új esztendő, elég az hozzá, hogy itt van a fin de siècle összes csalfaságaival. A mi fizetésünk megduplázódott, de csak koronákban, a „jog, törvény és igazság“ is bő köpenyben járkal és mihelyt a zsidótanító „államosításáról“ van szó, sántikál a jog és sántikál utána az igazság. Az „erkölcsi elismerés“ az egyedüli gazdag forrás, melyből alkalom adtán bő részünk van. De hát reméljük a jobbat. Hiszen a költő is énekelte: „Jöni fog, mert jöni kell!“ ne ülünk tehát „száraz ágon, csüggő ajakkal“ hanem énekeljünk mi is, hogy „jöni fog.“ De hogy mikor jön az a „jobb kor“ annak Isten a megmondhatója, kinek örökös atyai szeme virraszson felettünk. Boldog új évet kívánunk!

Kitüntetés. Dr. Kiss Áronnak, a paedagogium nagyérdemü igazgatójának ő Felsége a királyi tanácsosi czimet adományozta. Igaz örömmel üdvözöljük Dr. Kiss Áront ez újabb kitüntetése alkalmából, mert hosszú pályáján ugyanis mint legkiválóbb tanügyi iróink egyike, ugyanis mint a paedagogium érdemes igazgatója tanára, valamint társadalmi szereplése közben is mindig azon szellemben működött, melylyel hazánk legbecsesebb javait szolgálta. Lankadatlan erővel áldja meg a Mindenható, hogy áldásos tevékenységét még sokáig folytathassa.

Az árvák új otthona Budapesten. Az emberszeretnek szép ünnepe volt a múlt napokban. A pesti izr. hitközség felavatta *új fiárvaházát*, mely jószívü emberek adakozásából épült és első sorban *Deutsch Jakab*nak, az árvaházi bizottság fáradhatatlan és buzgó elnökének köszöni létesülését. Az új fiárvaház gyönyörű helyen, a városligeti fasor 27. számú telkén épült. Gót stílusú, kétemeletes palota, mely körülbelül 200 árvagyermek befogadására alkalmas. A felavató ünnep f. hó 16-án, d. e. 11 órakor folyt le az új árvaház díszes, körülbelül 800—1000 hívet befogadó templomában, mely zsufolásig megtelt előkelő közönséggel. Ott voltak az ünnepen: *Séll Kálmán* miniszterelnök, *Wlassics Gyula* kultuszminiszter, *Márkus József* főpolgármester, *Berzeviczy Albert* val. belső t. t. és orsz. képvis., *Zsilinszky Mihály* államtitkár, azonkívül több országgyűlési képviselő és jelen voltak még az összes hitközségi előjárók, tantestületek képviselői stb. A frigyláda előtt babérlombok között a király szobra emelkedett. Főt. Dr. *Kohn Sámuel* rabbi nagyhatású felavató beszéde és a nagy tetszéssel fogadott előkelőségek felszólalásai után *Rotter Salamon*, az intézet volt növendékei nevében, háláljuk jeléül remekművü aranyszívet adott át szép beszéd kíséretében *Deutsch Jakab*nak. Ez a szív — ugymond — szimbolum, mely jobban fejezheti ki azt, mint a gyöngye szó, hogy *Deutsch Jakab* az árvák atyja. Együttal kizelentette, hogy a *Deutsch Jakab* egyesület tagjai, valamennyien az árvaház volt vendékei, a mai felavató ünnep emlékére *ezer koronás alapítványt* tettek az árvaház javára. Ezután *Márkus József* főpolgármester fejezte ki abbéli örömet, hogy a főváros ismét gazdagodott egy új, humánus intézettel, mely a zsidók áldozatkészségének köszöni létesülését.

Vörösmarty Mihály emlékét a nagy költő nevéhez méltó fényvel ünnepelte az ország. A magyar tanítószó is kivette részét ez ünnepségből s ezt jól tette, mert Vörösmarty, a nagy költő, tanító is volt. Megtanította a nemzetet, hogy kell a hazát szeretni . . . Ő nevelője volt a nemzetnek a szó szoros értelmében. „Szózat“-a a magyar nemzet mindennapi imája. A magyar tanítók nevében az országos tanító-testületek közösen rendeztek decz. 2-án az Akadémia dísztermében, a költő születésének századik évfordulójára Vörösmarty-ünnepet. Az ünnepélyen Molnár Viktor min. tanácsos, az ünnep díszelnöke, mondott szép megnyitó-beszédet; Dr. Gööz József nagyszabású ünnepi beszédben méltatta a nagy költő halhatatlan érdemeit. Az ünnepélyen a közoktatásügyi miniszter, Vörösmarty államtitkár, a költő fia, és a közélet számos kitünősége vettek részt. Vörösmartynak szobrot emel a nemzet és az ország szerte megindult gyűjtés már eddig is tekintélyes összeget eredményezett.

Tanítóválasztás. *Erdélyi* — Rosenberg — Sándort, ki eddig Mélykúton működött, a galgóczi izr. hitközség jónevü iskolájához választotta tanítónak. A hitközség szerencsésen választott, mert Erdélyi kollega törekvő és képzett fiatal ember, ki ambícióját azon törekvésébe fogja helyezni, hogy a bizalmat igazolja. Új állásában üdvözöljük.

Adomány. A sip-utcai el. és polg. leányiskola nagyérd. igazgatójának Halász Nátán tagtársunknak 50 éves jubeliuma alkalmából az ünnepelt tanférfinak fia, Dr. *Halász Frigyes*, budapesti ügyvéd ur, kegyeletének szép

jelét adta, midőn egyesületünk árvaalapjára, valamint az Eötvös-alapnak egyenként 200—200 koronát juttatott azon ígéret kapcsán, hogy egyesületünket nemes feladataiban ezentul is támogatni fogja.

Ruhakiosztás. A trencsényi izr. nőegylet, mint minden évben, ugy e hó 10-én is anyagi erejéhez képest az izr. népiskola 28 szegény tanulóját a szükséges téli ruhával látta el. Ezen emberbaráti cselekedet érdemében ritka buzgalmat és fáradságot nem ismerő tevékenységet fejtettek ki az egylet tagjai.

Eljegyzés. Kedves kartársunkat, *Weisz Róza* kisasszonyt, a pesti izr. hitközség polgári leányiskolájának tanárnőjét e napokban jegyezte el *Lemberger Sándor* ur, állami tisztviselő. Szívvel gratulálunk a jegyespárnak és családjuknak!

Esküvő. *Fellner Miksa* ur m. hó 25-én tartotta a dohány-utcai izr. templomban esküvőjét *Grünberger Ruby* urhölgygyel, *Grünberger Lipótnak*, az izr. siketnémák orsz. intézete érdemes igazgatójának kedves leányával. Gratulálunk. — *Vértesi Ármin* ur, főv. jeles hirlapíró, *Wittemberg Vilmos* tatai nyug. kartársunk fia, m. hó 27-én tartotta esküvőjét *Lövy Jozefin* urhölgygyel a szentesi izr. imaházban. Fogadja az új pár, valamint *Wittemberg Vilmos* kartársunk üdvözetünket. — *Goldstein Jakab* ur m. hó 26-án kelt egybe *Schulhof Regina* kisasszonynyal, *Schulhof Lipót* ó-moraviczai érd. kartársunk kedves leányával. Gratulálunk.

Halálozás. *Schulhof Lajos*, a szegedi izr. iskolának évtizedeken át érdemes tanítója jobblétre költözött. A megboldogultnak megváltás volt már a halál, miután elméje vagy két év előtt elborult. *Schulhof Lajos* a legképzettebb zsidó tanítók egyike volt és éveken keresztül együtt működött *Veigelsberg* Leóval, a „Pester Lloyd“ nagynevű szerkesztőjével az akkor híres kecskeméti izr. elemi iskolában, honnan 1885. körül Szegedre kapott meghívást. E lapok szerkesztőjét a tanítvány kegyelete fűzi emlékéhez. Legyen neki könnyű a föld, melyen áldásosan működött. — *Fried Ármin*, a nyiregyházi izr. elemi iskola érd. tanítója m. hó 17-én, áldásos munkásságának 24-ik, életének 53-ik évében rövid szenvedés után elhunyt. A tanítóttestület gyászjelentésben adott kifejezést veszteségének és f. hó 17-én az iskolában gyászünnepélyt rendez emlékének. Nyugodjék békével!

Szerkesztői üzenetek.

Strasser Antal úrnak, *Szeged*. Baján keresztül kaptuk a bold. Deutsch Samu temetéséről szóló értesítést, de miután mi már megelőzőleg megírtuk róla való megemlékezésünket, a szerkesztőségünkhöz juttatott közleményeket köszönettel mellőznünk kellett. Megható gyászbeszédének másolata, valamint bold. Schulhof bátyám fölött mondott beszédének kézírata is két héten belül rendelkezésére áll. Üdvözet.

K. Zs. Debreczen. Az igen becses és szép cikket most nem közölhetjük. Ezen kényes ügyben különben is egyelőre magam leszek a — kalapács. De egy jóízű tárczát igazán írhatnál már. Ne hagyd aludni azokat a régi jó alakokat, de különösen a sok „Rebeczen“ sehogy sem állhatja a hallgatást. Még meghalnak szegények — iveszből — ha meg nem szólaltatod őket. Fogadd üdvözetemet.

L. J. Debreczen. Mihelyt helyet szoríthatunk cikkének, közölni is fogjuk. Üdvözet.

Elsőrangu, a nm. vallás- és közoktatásügyi minister ur által rendeltileg ajánlott intézet helyi képviselőket keres állandó évi fizetéssel. Szives ajánlatok Budapestre „151. póstafiók“ alá intézendők.